

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Práce v dětském folklorním souboru s dětmi předškolního věku

Vypracoval: Bc. Kristýna Božovská
Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12. května 2020

.....
Bc. Kristýna Božovská

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Evě Svobodové za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, odborný dohled a hlavně trpělivost. Děkuji také rodině a kamarádům za jejich podporu a pomoc.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem práce je poukázat na možnosti využití lidového folkloru při práci s předškolními dětmi. V teoretické části se věnuji základnímu představení jihočeského a západočeského folkloru s důrazem na folklor blaťácký, jeho sběratelům a možnostem v edukačním procesu. V praktické části popíši práci s dětmi předškolního věku v rámci dětského souboru Javoráček. Zkušenosti získané z práce ve folklorním souboru přenesu k vytvoření integrovaného celku s názvem „Malí muzikanti“, který se pokusím realizovat s dětmi předškolního věku v mateřské škole.

KLÍČOVÁ SLOVA:

folklor, tanec, lidová píseň, hudební nástroj

ABSTRACT

The bachelor work is divided into two parts – theoretical and practical. The aim of my work is pointing out possibility of using folklore during work with preschool children.

In the theoretical part I attend to basic introduction the folklore of the South Bohemia and of the West Bohemia forcefully on „Blat’ácký“ folklore, its gatherers and possibilities in education process.

In the practical part I describe work with preschool children within the frame of children’s folklore group “Javoráček”. Experiences from work in folklore group I apply in create integrated whole named “Malí muzikanti”, which I try to realise with preschool children in kindergarten.

KEYWORDS:

folklore, dance, folk song, musical instrument

Obsah

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. TERMINOLOGIE	10
2. FOLKLOR JIŽNÍCH A ZÁPADNÍCH ČECH	12
2.1 Etnografické členění.....	12
2.2 Lidový oděv - kroj	14
2.2.1 Jihočeské kroje.....	16
2.2.1.1 Blaťácký (blatský) kroj.....	16
2.2.1.2 Doudlebský kroj.....	18
2.2.1.3 Kozácký kroj.....	19
2.2.2 Západočeské kroje	20
2.2.2.1 Plzeňský kroj.....	20
2.2.2.2 Domažlický kroj	22
3. OSOBNOSTI FOLKLORU ČR	24
3.1 Osobnosti jihočeského a západočeského folkloru	25
4. FOLKLOR DO ŠKOL.....	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST	30
1. PRÁCE S FOLKLORNÍM SOUBOREM JAVORÁČEK	30
1.1 Představení souboru	30
1.2 Struktura zkoušky.....	31
2. PŘEDSTAVENÍ INTEGROVANÉHO CELKU MALÍ MUZIKANTI	44
2.1 Plán integrovaného celku Malí muzikanti pro MŠ.....	44
2.2 Realizace.....	47
2.3 Evaluace celého týdne	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM ZDROJŮ.....	61

SEZNAM ZKRATEK	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Za téma a cíl své bakalářské práce jsem si zvolila možnosti využití folkloru při práci s dětmi předškolního věku. Folklor a lidové umění dává prostor pro přirozené vyjádření vlastních pocitů a nálad, prostor pro seberealizaci. Lidová slovesnost, písně, hudba a tanec nás v různých podobách provází prakticky od narození. Bylo by logické a přínosné umožnit dětem také v rámci školního edukačního programu blíže se seznámit s jevy lidové kultury.

Vycházím z vlastních zkušeností. S folklorem a lidovým uměním se setkávám prakticky od narození. Moji rodiče a babička jsou zakládajícími členy Folklorního souboru Javor a v roce, kdy jsem přišla na svět, zahájil svou činnost dětský soubor Javoráček, oddělení dospělého souboru, kde se schází děti ve věku od 3 do 15 let. Soubor prezentuje folklor a tradice jižních a západních Čech a je tvořen taneční složkou a dudáckou muzikou. Dětský soubor doprovází dospělá dudácká muzika ve složení dudy, klarinet, housle a kontrabas, která je rozšířena o malé muzikanty dle aktuálního stavu členské základny.

Oblékáme slavnostní blatské kroje typické pro daný region na přelomu 19. a 20. století. Většinou jde o repliky zhotovené věrně podle originálů. Děti mají kroj všední (děvčata: šatovka, spodnice, košilka, zástěrka, červené punčochy, černé střevíce nebo bosky bez punčoch; chlapci: kalhoty pod kolena, bílá košile, modré punčochy, černé střevíce nebo bosky bez punčoch) a sváteční (děvčata: sukně, spodnice, košilka, lajblík, červené punčochy, černé střevíce; chlapci: kalhoty pod kolena, bílá košile, vesta, modré punčochy, černé střevíce). Některé děti a někdy i dospělí, mají problém s nošením kroje a bývá to jeden z důvodů, proč ze souboru odejdou. Já osobně jsem byla do kroje oblečena poprvé v svých šesti měsících, a stal se automaticky součástí mého šatníku, stejně jako u mých bratrů. Celá naše rodina zůstala věrná souboru – mamka je jeho vedoucí a hraje v muzice na housle, tat'ka tancuje, starší bratr tancuje a hraje na klarinet, mladší bratr a já tancujeme a hrajeme na housle.

Od roku 2015 vedu nácviky Javoráčku. Jeho členy se mohou stát děti od 3 let věku. Získávají, převážně formou hry, určité pohybové dovednosti, prostřednictvím lidové slovesnosti trénují svou paměť, vyvíjí se jejich hudební sluch a učí se pracovat se svým hlasem. Současně získávají povědomí o zvycích a řemeslech. Mají pocit důležitosti, zodpovědnosti za kroj, který oblékají, za nástroje a rekvizity, které užívají a často si je sami vyrobí.

Přála bych jim, aby se jejich rodina zajímala o to, co se děje v souboru. Aby se tradice staly součástí jejich rodinného života.

I. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části se zaměřím na vysvětlení pojmů souvisejících s etnografií a lidovou kulturou, především pak s regionem jihočeských Blat. Budu se zabývat územním vymezením, lidovým odíváním, osobnostmi a snahami o uvedení folkloru do škol. Zajímají mne možnosti využití prvků tradiční lidové kultury pro emoční rozvoj dítěte.

1. TERMINOLOGIE

V tisku, médiích, při běžné komunikaci často zazní pojmy jako duchovní kultura, lidová kultura, tradice, folklor. Jejich významem a vymezením se již několik generací zabývají odborníci z řad etnologů a etnografů. Ne vždy je význam daných výrazů jednoznačný.

Za **tradice** můžeme považovat vše, co znají a dlouhodobě, nepřerušovaně si předávají lidé určitého společenství, žijící ve stejném prostředí. Jedná se vlastně o určité kulturní a morální zásady, kterými se mohou a nemusí řídit. Záleží na jednotlivých nositelích, zda se rozhodnou přijmout a předávat dál tradiční prvky v nezměněné podobě nebo je přizpůsobí zvyklostem dané doby. (Schauerová, Maňáková, 2015, s. 7)

Za **lidovou kulturu** bývá označována kultura venkovského lidu, způsoby chování při každodenním životě v rodině, při práci, ve svátek. Je dělena na hmotnou a nehmotnou kulturu. Pod hmotnou můžeme zahrnout způsob obživy a stravu, stavitelství, řemesla, dopravu, odívání, výtvarný projev. Do nehmotné kultury patří obyčej, obřady, víra, hudba, tanec, lidové divadlo. (Schauerová, Maňáková, 2015, s. 7)

Folklor je vše co lidé umí, znají a ví, takže vlastně vybrané jevy patřící do duchovní kultury. Podle Lubomíra Tyllnera (2010, s. 80) jsou folklorem „*osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční a dramatické kultury těsně spojené se způsobem života, tradicemi a myšlením venkovského zemědělského obyvatelstva, nižších vrstev městského lidu nebo různých profesně, sociálně, věkově či způsobem života stmelých skupin obyvatelstva, učitelů, milovníků lidové kultury.*“

Lidová hudba

Za lidovou hudbu je považován spontánní projev hudebnosti. Jde o průběh zvyků, obyčejů, zpívání nebo tanec, jejichž součástí je hudba. Jejím základem je píseň, která podle oblíbenosti došla ústního předání a tím i uchování. Některé byly zaznamenány do

not nebo alespoň texty zapsány sběrateli, často pouhými posluchači. Lidová hudba vypovídá o lidských potřebách a tužbách, o lásce, trápení, práci, radosti, smutku, přírodě, události. (zdroj: wikipedie.cz)

Dudácká muzika

V jižních a západních Čechách byly nositeli a aktéry lidové hudby tzv. dudácké muziky. Nejčastěji vyhrávaly na Prácheňsku a Chodsku. Je zřejmé, že nejdůležitějším nástrojem muziky byly dudy (puk, pukl) převážně laděné v tónině Es-dur. Nechyběly Es a B klarinety (štěbence). Dále několikery housle a kontrabas. Základní rytmiku udávaly kontrové (příznávkové) housle a viola s kontrabasem, některé muziky doprovázely také vozembouch a fanfrnoch. (zdroj: wikipedie.cz)

2. FOLKLOR JIŽNÍCH A ZÁPADNÍCH ČECH

Přírodní podmínky jsou jedním z faktorů ovlivňujících jevy tradiční lidové kultury. Určitě jiné prvky pocházejí z horského regionu, kde jsou velmi obtížné podmínky pro život, než z úrodné nížiny. Každý kraj je něčím charakteristický ať řemesly, oděvem, stravou, stavitelstvím, zvyky a tradicemi.

Etnografický obraz jednotlivých národopisných oblastí je složen z jevů, které může pozorovat i prostý laik. „*Nejčastější rozdíly se projevují např. v lidovém kroji, stavitelství, stravě, způsobu obživy, obyčejích, folklorních projevech i nářečích.*“ (Heřmanová, Chromý, 2009, s. 65).

Přesto se podařilo díky sběratelům, kronikářům a pamětníkům zachovat charakteristické prvky jednotlivých oblastí. Můžeme také dnes obdivovat prvky jihočeského baroka ve stavitelství, vyšívané pleny blaťáček, zaposlouchat se do molových skladeb jihočeských písní. Právě tak je zajímavá architektura západočeských vesnic i měst, holubičky na hlavách krojovaných žen, důstojnost Chodů v jejich dlouhých kabátech a širokých kloboucích. Jižní i západní Čechy mají své charakteristické nářečí, ve kterém si děti dříve prozpěvovaly při hrách a dnes už některé výrazy znají bohužel pouze etnologové, muzikologové, sběratelé a folkloristé – členové folklorních souborů a lidových muzik. Těchto spolků je naštěstí i v současnosti stále ještě poměrně dost.

Děti se mohou s folklorem jak jihočeským tak i západočeským seznámit prostřednictvím dětských folklorních souborů, které pracují v rámci školních klubů a kroužků nebo se jedná o spolky. Mezi nejznámější západočeské dětské soubory patří např. Sluníčko, Rokyta, Plzeňáček, Úsměváček, Chasnická dudácká muzika. Z jihočeských dětských souborů mohu jmenovat Prácheňáček, Bárováček, Malý Furiant, Doudlebánek a další. Oproti jihočeským se západočeské základní umělecké školy mnohem více věnují hře na lidové hudební nástroje a „staví“ lidové dudácké muziky. Tyto soubory se většinou orientují na folklorismus, ale vycházejí z tradičního lidového umění.

2.1 Etnografické členění

Jednotlivé národopisné oblasti jsou vymezeny jako geograficky ohraničená území s jistými společnými rysy lidové kultury (dialekt, oděv, hudba). U některých regionů však nelze hranice vymezit zcela přesně. Obyvatelé daného regionu jsou zpravidla

příslušníky jednoho etnika. Osídlováním oblastí jinými etniky však dochází k asimilaci prvků kultury příchozích nebo převzetí do majoritní kultury. (Schauerová, Maňáková, 2015, s. 9)

Seznam etnografických oblastí:

Blata (Soběslav, Třeboň)
Dolňácko (Uherské Hradiště)
Doudlebsko (Český Krumlov)
Haná (Tovačov)
Hanácké Slovácko (Klobouky u Brna)
Horácko (Jihlava, Třebíč)
Hornácko (Velká nad Veličkou)
Chodsko (Domažlice)
Kozácko (Sedlčany, Tábor)
Lašsko (Frýdek-Místek)
Luhačovické Zálesí (Luhačovice)
Moravské Kopanice (Starý Hrozenkov)
Moravští (Chorváti Jevišovka)
Podhorácko (Bystřice pod Pernštejnem)
Podkrkonoší (Náchod)
Podluží (Břeclav)
Pojizeří (Turnov)
Polabí (Pardubice)
Posázaví (Benešov)
Pošumaví (Klatovy)
Povltaví (České Budějovice)
Slovácko (Kyjov)
Valašsko (Vsetín, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm)

(Folklor České republiky, 2012)

Území Blat

V jižních Čechách se nachází 4 etnografické regiony – Blata, Kozácko, Prácheňsko a Doudlebsko. Autorka Eva Kazdová ve své bakalářské práci uvádí, že podle Heřmanové a Chromého sem náleží také Pošumaví, oblast mezi Prachaticemi a Klatovy.

Vymezením hranic oblasti Blat se zabývala řada odborníků. Krásně je popsala Blažena Šotková (1940, s. 1) jako *“mírně zvlněný kraj v jihovýchodních Čechách, úrodný a bohatý, kde temně zelená „borkoviště“ (rašeliniště) se střídají se širokými jiskřivými hladinami rozsáhlých rybníků ...“*

Etnografické regiony se dále člení na menší oblasti tzv. subregiony. Podle Jiřiny Langhammerové (2011, s. 13) se blatská krajina rozkládá *„po obou stranách toku Vltavy a má své další podoblasti. Její hlavní část, zvaná lidově pšeničná Blata nebo též bohatá Blata, se nachází na pravé straně od toku Vltavy, při řece Lužnici mezi známými městy Soběslav a Veselí nad Lužnicí. V jihovýchodním cípu, kolem Třeboně, leží rybníkářská třeboňská Blata, na východě se rozkládá někdejší panství Jindřichohradecké, sahající až k Českomoravské vrchovině. Na západní straně, nalevo od toku Vltavy, je poněkud chudší oblast kolem Netolic a známé obce Zbudov, zvaná podle ní zbudovská Blata nebo též borkovičná Blata. Na jihu blatské území dosahuje k Českým Budějovicím, kde přechází do oblasti doulebské, na severu pak Bechyňskem přiléhá k regionu táborskému.“*

2.2 Lidový oděv - kroj

Pojem kroj má řadu výkladů. Ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost z roku 2005 je kroj definován jako *„oděv charakteristický pro určitý kraj, dobu nebo organizaci.“* Nejčastěji je kroj uváděn jako tradiční oděv venkovského lidu. Jiřina Langhammerová (2001, s. 7) uvádí, že lidový kroj si po celou dobu uchovává původní, staré, ověřené prvky předávající se z generace na generaci. Ta starší generace pečlivě střeží čistotu po všech stránkách. Kroj tak prakticky nepodléhá vývoji kultury odívání a nové materiály či prvky zdobení se velmi těžce prosazují.

Je velká škoda, že historií oděvu prostého lidu se v minulosti prakticky nikdo nezabýval. Za zmínku stojí až kolorované mědirytiny W. R. Grünera. Jedná se o soubor vyobrazení ženských a mužských krojů z hlavních českých regionů. Rytiny jsou tím dokladem vypovídajícím o způsobu odívání vesnického lidu. (Langhammerová, 2001, s. 22)

Všechny naše kraje se ještě v 18. století lišily charakterem nejen krajiny, ale také lidového oděvu, krojů. Sváteční oděvy byly bohatě zdobené, všední a pracovní byly skromné a praktické. Jednotlivé prvky a součásti oděvu vypovídaly o způsobu života,

povaze obyvatel a také příslušnosti k určité vrstvě obyvatelstva. Přehlídkou slavnostních krojů ze všech koutů naší země byly korunovace císaře Leopolda II. na českého krále v Praze 1791 a korunovace Ferdinanda V. v roce 1836. Korunovace byly zdokumentovány tehdejšími malíři a tyto ilustrace jsou dodnes uloženy v Národopisném oddělení Národního muzea a slouží jako vhodný studijní materiál. (Langhammerová, 2001, s. 20)

Ještě koncem 19. století a v první polovině 20. století si lidé na venkově oblékali lidový oděv, ovšem už pouze v některých regionech. Společnost se vyvíjela, vesnice se přizpůsobovala městskému životu a nad krásou a tradicí vítězí také pohodlnost. Nejdéle se do krojů strojili lidé na Chodsku, jihovýchodní Moravě a také na Blatech byly v té době k vidění o svátcích a slavnostech.

Kroje se dnes už běžně nenosí, ale mnohým lidem ještě zůstaly ve skříních, a oblékají si je na různé slavnosti, které se dodržují jako pěkná tradice v některých městech a vesnicích, na folklorní slavnosti a festivaly, církevní obřady a slavnosti.

Základní součástky kroje jsou stejné pro všechny regiony. Rozdíl je pouze v terminologii související s nářečím, v materiálu a zdobení.

ženský, dívčí kroj: spodnička (spodnice, pasna), sukně (šerka, mezulánka), košile (tenčice, rukávce), vesta (lajblík, šněrovačka), kabátek (špenzr, Jupka), zástěra (fěrtoch), pokrývka hlavy (čepec, vínek, šátek, plena)

pánský, chlapecký kroj: košile, kalhoty (koženky, praštěnky), vesta, kabát (krátký – kazajka, dlouhý – župan), pokrývka hlavy (klobouk, širák, tvrd'áček, tchořovice, vydrovka)

Dětské kroje zhotovovali většinou ze zbytků a byly jednodušší. Děvčata mladšího věku nosila košili s prodlouženou délkou (nahrazovala krátkou spodničku), spodničku a přes to šatovku, bílou zástěrku nebo barevnou sukni, na ni zástěrku a vyšší lajblík. Děvčata staršího věku oblékala kroj zdobenější, z lepších materiálů. Děvčátka nosila na hlavě šátek uvázaný na babku nebo pod vlasy, které byly vždy upravené, většinou spletené do copů. Víny a další ozdoby nosila starší děvčata „na vdávání“. (zdroj: jfos.cz)

Záleželo také na tom, zda se jednalo o sváteční nebo pracovní a všední kroj. V současnosti jsou k vidění nejčastěji sváteční kroje, zdobnější, proto se budeme zabývat právě těmito.

2.2.1 Jihočeské kroje

2.2.1.1 Blat'ácký (blatský) kroj

Mezi nejzdobnější kroje v Čechách se řadí právě ten blat'ácký. V jednotlivých vývojových obdobích měl konkrétní podobu. Folklorní soubory, které jsou dnes hlavními nositeli tradic, si zvolily jako vzor pro pořízení krojů přelom 19. a 20. století.

Ženský kroj

Ženský sváteční kroj tvoří plátěné spodničky (krátká, alespoň jedna 3 – 4m široká), sukňe (mezulánka, šerka) různých barev šitá z jednoho dílu, na bříše hladká od boků skládaná, délka do půli lýtek. Od cca. poloviny délky je našitá široká vyšívaná stuha „baborka“ a zlatý nebo stříbrný prýmek. „*Bílá košile (tenčice) je buď jednodušší, zdobená bílou vláčkovou krajkou, dírkovou výšivkou nebo bohatě vyšitá na ramenou, na pásku (manžetě), do kterého je nabraný rukáv.*“ (zdroj: jfos.cz) Na prsou a samostatném límci (vejkladku) je stejná výšivka. Přes košili patří lajblík nebo šněrovačka ze sukna, brokátu nebo aksamitu. „*Na sukni se uvazuje zástěra (fěrtoch) z bílého plátina bohatě vyšívaná. Ke kroji náleží kabátek (špenzr), v zimě krátký kožíšek a vlněný šátek. Na nohy červené punčochy, černé střevíce nebo pantoflíčky a kolem krku granáty vzadu svázané barevnou stuhou splývající*“ do půli sukňe. (zdroj: jfos.cz) Rozdíl mezi vdanou ženou a svobodnou dívkou je v úpravě hlavy. Vdané ženy mají vlasy stažené do uzlu, na hlavu si dávají plátěný čepec lemovaný vláčkovou (paličkovanou) krajkou s hladkou krajkou s pevným okrajem, aby se pevně utáhl nad obočím a skryl tak vlasy. Na čepec přijde vínek (šmuk) z červené baborky bohatě vyšívaný, s jedním až třemi zrcátky (symbol hladin jihočeských rybníků). Nejnádhernější součástí kroje je podle Blaženy Šotkové (1940, s. 3) plena – „*šátek dosahující velikosti 180 – 200 cm do čtverce. Zadní cíp byl celý pokryt nádhernou výšivkou, postranní cípy měly květy menší a celek.*“ Svobodná děvčata nosí vlasy rozdělené pěšinkou spletené do jednoho nebo dvou copů a kolem vlasů si uvazují vínek z úzké sametky, vyšívaný korálky a bavlnkou, spojený vzadu plátěnými závazkami. „*Základním vzorem výšivky jednotlivých krojových součástí je blatská růže s poupaty a lístky, steh plný úsporný. Nepřehlédnutelné jsou pavučinkové katry. V zásadě se na Blatech zachovaly kroje s bílou výšivkou (obdoba kozácké), barevnými bavlnkami a hedvábím.*“ (zdroj: jfos.cz)

Novější kroje byly zdobeny šmelcem (korálky) a tylem. Třeboňské zástěry a šněrovačky měly vyšívání z rybích šupin. V ruce nechyběl vyšívání šáteček.

obr. 1 – žena
v blatském kroji

(zdroj: Krojová družina
Jarošov n. N.)

obr.2 - plena

(zdroj: Krojová družina Jarošov n. N.)

obr. 3 – blaťačky v kroji, šněrovačka zdobena
rybími šupinami

(zdroj: Blatácký soubor Ševětín)

Pánský kroj

Košile je z tenkého plátna, rukávy nabrané na ramenou a do manžet, které jsou stejně jako náprsenka zdobeny stejnou výšivkou jako ženský kroj. Kolem stojáčku a manžet mají vláčkovou krajku. Přes košili nosí vestu dlouhou skoro na boky většinou z temně zeleného nebo modrého sukna s řadou lesklých knoflíků a vyšitou kolem stojáčku a kapes. Ze stejné látky jsou krátké kabátky (kazajky) a dlouhé kabáty (župany). Kalhoty pod kolena jsou žluté kožené a široké, se širokým dlouhým poklopem (padací most). Punčochy bílé, ženatí modré a černé střevíce. Na hlavě nosí čepici vzadu nižší, vpředu vyšší, s kožešinou svobodní vydrovku, ženatí tchořovici s mašlemi a fábory po straně. (Šotková, 1940, s. 4)

obr. 4 – blatský kroj

(zdroj: Folklorní soubor Javor)

obr. 5 – svobodný pár v blatském

(zdroj: aanedruzstsvoc.cz)

Blatácký kroj oblékají např. soubory Javor, Javoráček, Blaták, Blatáček, Soběslavská chasa mladá, Jarošovská krojová družina, Ráček.

2.2.1.2 Doudlebský kroj

Ženský kroj

Pro Doudlebsko jsou charakteristické prosté, jednoduché a rázovité kroje. V počátku 19. století je ještě poměrně ve značné míře využíváno materiálů z „*místní rukodělné výroby s tkanou sukni, zástěrou, starým střihem košilky s dlouhým rukávem a svérázně vázaným červeným šátkem na hlavu. V druhé fázi vývoje kroj přijal hedvábné materiály a styl šumavské módy.*“ (zdroj: www.jfos.cz) Na výrobu se začaly užívat materiály získané díky obchodním cestám vedoucím do Čech. Především dobové brokáty, šátky a stuhy. Díky tomu se především ženský kroj značně proměnil. Na hlavě mají ženy „*černý šátek s úvazem vyšitého cípu přes rameno dopředu*“. (zdroj: www.jfos.cz) Zástěry jsou ušity z hedvábných květovaných a pruhatých látek. Přes ramena nosí hedvábný, vyšíváný šátek. Šerka neboli sukně, se i nadále zhotovuje z přírodních materiálů nejčastěji v červených odstínech. (zdroj: jfos.cz)

Pánský kroj

Mužský kroj je poněkud odlišný od jiných českých krajů a nejznámější varianty odpovídají podobě z konce 19. století. Jeho součástí jsou černé koženky do bot, sametová kvítková vesta, široký opasek vyšíváný pavím brkem z temné kůže. Nechybí černý dobový klobouk - tvrd'áček. Tmavý dojem rozrazí bílá vyšíváná košile s pořádně naškrobenými rukávy. Kroj, hlavně ženský, se na Doudlebsku nosil ještě před druhou světovou válkou. (zdroj: jfos.cz)

obr. 6 tanečníci v doudlebském kroji

(zdroj: vlastní fotografie)

V současnosti se do doudebských krojů oblékají členové národopisných a folklorních souborů Doudleban, Doudlebánek, Soumrak, Radost a Lučina.

2.2.1.3 Kozácký kroj

Ženský kroj

Ženy oblékají spodničky, přes ně sukně tmavých odstínů. Vrchní sukně dívčího kroje je z bílého plátna, vyšívána technikou prolamování (ažurová výšivka) a přes ni patří barevná zástěrka. Vdané ženy oblékají barevné sukně a na ně uvazují bílou prolamováním vyšitou zástěru. Košile jsou rovného střihu s nabranými rukávy k loktům, s vláčkovou krajkou kolem rukávů a výstřihu. Přes košili patří šněrovačka tmavých barev vyšitá bavlnkou a kovovými penízky. *„Dívky a ženy nosívaly na hlavách malý, silně naškrobený čepeček s bílou "holubičkou" a černou sametkou přes čelo. Vdané ženy pak ještě přes čepeček uvazovaly bílý jemný šátek s vyšívaným zadním cípem. Holubička překrytá šátkem mohla vytvářet dojem kozích růžků a od této podobnosti mohl být odvozen název Kozáčka.“* (zdroj: kovarovan.cz)

Přes ramena nosí jemný tylový šátek s bílou výšivkou tzv. "kosičku". Její cípy se zastrkují vpředu za šněrovačku či špenzr (kabátek do pasu). (zdroj: kovarovan.cz)

Pánský kroj

Pánský kroj je obdobný, jako na Blatech s tím rozdílem, že je většinou bez výšivek a kolem krku pod límeček patří černý hedvábný šátek. Kalhoty jsou těsného střihu a pod kolena se svazují koženými řemínky (dutkami).

Krátké vesty jsou ušity z tmavého sukna. Mají vzadu odstávající a do špičky přistřižený šos, který trčí jako kozí ocásek (odtud možná název „Kozáci“). Na hlavách nosí Kozáci černé klobouky se širokou krempou nebo také vydrovky. Punčochy bílé nebo modré barvy, nízké černé střevíce nebo vysoké holínky. (zdroj: kovarovan.cz)

obr. 8 - tanečníci v kozáckém kroji

(zdroj: kovarovan.cz)

obr. 9 - ženy v kozáckém kroji

(zdroj: Plánské ozvěny)

Kozácký kroj oblékají např. soubory Kovářovské tradice, Kovářovan, Furiant.

2.2.2 Západočeské kroje

Nejznámějším a nejzachovalejším západočeským krojem je plzeňský. V čase Národního obrození byl nazýván českým národním krojem. Další známé a dochované jsou kroje chodské, plasské, stříbrské, hradištské, chotětovské, chebské, loketské. Také z Karlovarska a Šumavy. (zdroj: archiv.fos.cz)

2.2.2.1 Plzeňský kroj

Ženský kroj

Úzká spodnička (pasna) má vyšší pas, která obepíná tělo a ženy ji nosí přes spodní plátěnou košilku. Potom si obléknou dobře naškrobené rukávce (košili), které u loktů sváží červenou stužkou. Na košili přijde květovaná světlá šněrovačka (živůtek). Ke šněrovačce patří šátky překřížené na prsou a zachytí je na bocích tak, aby jejich cípy splývaly vzadu po sukni. Šátky jsou hedvábné, nejrůznějších barev.

Spodnice jsou hodně široké a skládané do pásu. Sukně převážně světlých odstínů (bělavě modrá, sytě růžová), lemované hedvábnou květovanou stuhou ladící s barvou sukně. Zástěra (fěrtoch, baborák) z bavlny protkané podélnými pruhy různých šířek a barev. Bílý čepec bývá lemovaný jemnou krajkou s křídly (kalounky), složenými do dvou mašlí. Na koncích jsou bohatě vyšívané. Přes čelo si ještě uvazují 3 nebo 4 úzké

černé sametky. Červené punčochy nosí do černých sametových bot svázaných sytě zelenou stuhou. V ruce nechybí bohatě vyšívány šáteček. (zdroj: mladina.cz)

Pánský kroj

Košile je z jemnějšího plátna, má širší rukávy s úzkým límečkem, u krku se nezapíná. Bílý šátek kolem krku uvazují cípem dopředu a přes něj na dva uzle šátek černý. Kalhoty jsou kožené a zapínají se na bocích na čtyři knoflíky. Tmavě modrá nebo černá vesta sahá až na boky. Zapíná se na řadu polovypouklých knoflíků, dírky bývají obšité zelenou bavlnkou, z nichž čtyři spodní se nezapínají.

Nezadaní nosí krátký kabátek (kazajku) stejné barvy a o málo delší než je vesta, se stejně hustou řadou lesklých knoflíků. Ženatí si oblékají dlouhé kabáty stejných barev.

Na hlavu patří čepice (vydrovky), slavnostní byly černé klobouky s nízkou plochou střechou s černými hedvábnými pentlemi, pod bradou uvázané na mašli. Na nohou nosí bílé nebo modré punčochy a vysoké černé holínky. (zdroj: mladina.cz)

obr. 10 - tanečníci v plzeňském kroji

(zdroj: mladina.cz)

obr. 11 - žena v kabátku, dívka ve svátečním kroji

(zdroj: Šotková B., Naše lidové kroje)

Plzeňský kroj oblékají např. soubory Mladina, Jiskra.

2.2.2.2 *Domažlický kroj*

Ženský kroj

Nejprve si ženy obléknou úzkou spodničku (oblečku) z bílého plátna, na ní další širokou, zdobenou krajkou. Potom košili = rukávce, které jsou široké, krátké a nad loktem stažené tkalounem. U krku se sepnou sponkou (drckem). Šněrovačka (lajblík, živůtek) je krátká, vpředu hluboce vystřižená, vyšívána skleněnými a kovovými knoflíčky. Sukně (šerka) délky do poloviny lýtek, oranžová, červená, fialová nebo zelená (barva odpovídala církevnímu roku), dole lemovaná barevnou hedvábnou pentlí (zelená, světlemodrá nebo tmavočervená s vetkanými vzory). Přes sukni patří hedvábná květovaná zástěra (fěrtoch), hodně široká a stejně dlouhá jako sukně. Kolem krku nosí hedvábný šátek různých barev a ten se u krku spíná ozdobnou sponkou (drckem) společně s rukávci. Na hlavu patří černý, bohatě vyšitý, hedvábný šátek s třásněmi. Nemají být vidět vlasy ani uši. Na šněrovačku a košili ženy oblékají, tak jako i na Blatech, krátký kabátek (špenzr, kazajka) z tmavomodrého sukna s velkým výstřihem. Šáteček do ruky je červeně vyšíváný po obvodu a ve všech rozích. Na nohy obouvají červené punčochy a nízké černé střevíce (stříjce) zdobené vyřezáváním.

(zdroj: mladina.cz)

Pánský kroj

Muži nosí bílou plátěnou košili s vyšívanou náprsenkou (foramentkou) a pod límec uvazují černý nebo barevný šátek. Kalhoty (koženky, praštěnky) jsou ze žluté kůže, se širokým poklopцем dosahujícím téměř k bokům. Mají lemování zelenou nebo červenou výšivkou a pod kolena se svazují šňůrami (stěrkami). Vesta je z modrého sukna, kratší a červeně obroubená s výrazným vyšíváním. Krátký bílý kabát (šerka) s délkou pod kolena bývá bíle vyšitý, dlouhý tmavomodrý kabát (župan) s délkou až na paty je zdobený barevnou výšivkou. Na hlavu patří ke kabátům černý plstěný klobouk (širák) s nízkým dýnkem a širokou střechou a koženým páskem pod bradu s mosazným zdobením. Na nohou nosí vlněné bílé nebo modré punčochy a vysoké černé holínky. Chodové mají v ruce tzv. čakan – delší hůl ze dřeva, která na konci končí sekyrkou a háčkem. (zdroj: mladina.cz)

obr. 12 - čakan, bílý kabát, modrý

(zdroj: mladina.cz)

obr. 13 - domažlický kroj

(zdroj: s-antikvariat.cz)

Domažlický kroj oblékají např. soubory Úsměv, Mladina

3. OSOBNOSTI FOLKLORU ČR

Zájem o lidovou kulturu a tradice se dá pozorovat na počátku 19. století. Objevují se první sběratelé lidové slovesnosti, snažící se podchytit od dosud žijících pamětníků materiály, které se uchovaly podnes a slouží jako zdroj pro práci současných odborníků. Nejznámějšími sběrateli se stali Božena Němcová, Karel Jaromír Erben, František Sušil. Systematickým sběrem se kolem roku 1869 zabýval především literární a řečnický spolek Slavia. S přípravami Národopisné výstavy československé se řada sběratelů hmotné i nehmotné lidové kultury, především učitelů, kněží, kronikářů, vzdělanců i umělců, vydala na venkov zaznamenat vyprávění v jednotlivých regionech. Za velmi významné sbírky lidového tance tohoto období jsou považovány České tance Josefa Vycpálka (1892-1893). Všechny sbírky a práce byly prezentovány a představeny návštěvníkům výstavy v Praze v roce 1895, která měla velký úspěch a jejímž přínosem bylo krom jiného založení řady nových spolků a muzeí.

Na výstavě proběhla řada aktivit zaměřených na začlenění lidového umění do školních osnov.

Nicméně sběratelská činnost pokračovala i po výstavě. Zajímavé a stále vyhledávané také v současnosti jsou České národní písně a tance (1908-1910) Čeňka Holase a Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách od K. Plicky, F. Volfa a K. Svolinského (1947-1960). Patnáctidílná sbírka Český jih a Šumava vypracovaná Karlem Weisem obsahující notové zápisy z celé této oblasti a také zajímavé záznamy ze života tohoto regionu. Svět lidové kultury je i v současnosti středem zájmu všech milovníků folkloru, etnografů a etnologů.

Sběratelská činnost má jasně daná pravidla. Ovšem názory na to, co je pravou tradiční lidovou kulturou a jak s ní naložit, se i mezi odbornou veřejností liší. Pro každého z nás mají význam jiné hodnoty, každý přebíráme a předáváme dále zvyky a tradice, tak jak jsme si je uchovali v paměti a především to, co je dle našeho subjektivního názoru důležité.

Záleží na tom, zda se chceme seznámit s vývojem naší lidové kultury nebo se zabývat konkrétním obdobím. Po Národopisné výstavě v roce 1895, po vzniku 1. republiky a po druhé světové válce dochází k obnově řemesel, založení nových národopisných spolků. (Schauerová, Maňáková, 2015, s. 7-8)

Jsou založeny první folklorní setkání a festivaly, vzniká řada folklorních souborů a kroužků. Objevuje se nový pojem folklorismus.

Lidovou kulturu formují jednotlivé jevy a jejich změny. Současně také osobnosti z odborné veřejnosti a jejich odlišné pohledy na jednotlivé prvky. Jedněm se zdá lidová kultura a folklor zastaralý, v původní podobě nezajímavý a vidí cestu v přizpůsobení se požadavkům na zatraktivnění a úpravu tradičních prvků. Druzí vidí a chtějí uchovat čistý, ryzí obraz dědictví našich předků. Při folklorních festivalech a slavnostech dochází ke konfrontaci folkloru z jednotlivých obcí, regionů. Nejstarší folklorní festival ve Strážnici nabízí také obraz tradiční lidové kultury ze zahraničí. Tento festival je přehlídkou tradičních řemesel, zvyků, hudby a tanců, a dává možnost návštěvníkům a příznivcům folkloru vybrat si, zda si zvolí program vycházející z pravé „klenotnicové“ podoby lidových tanců a hudby nebo scénické pořady.

Pro lidovou kulturu a folklor bylo velmi důležité zdokumentování a uchování lidových oděvů – krojů například Emilií Fryšovou, Blaženou Šotkovou, Drahomírou Stránskou, Zorkou Soukupovou.

3.1 Osobnosti jihočeského a západočeského folkloru

Marie Špengrová († 6. 5. 1947)

Sběratelka, odbornice na lidovou výšivku, pořadatelka výstav krojů.

Paní Špengrová byla učitelkou ručních prací a iniciátorka odborného sběru národopisných materiálů především z oblasti Doudlebska. Její zásluhou došlo ke zpracování podoby nejstaršího doudlebského kroje. Zaznamenala také zvyky a tradice této oblasti, úzce spolupracovala s Městským muzeem v Českých Budějovicích a Národopisným muzeem v Praze.

Materiály, které se jí podařilo nashromáždit, uvedla v díle „Na hrátkách“, kde byly uvedeny konkrétní postavy z doudlebských vesnic, vzpomínající a hovořící v doudlebském nářečí, popisující své kroje a zvyky. Rukopis však nebyl nikdy vydán.

Jméno paní Špengrové je téměř zapomenuto, přesto je jednou z velmi významných osobností tradiční lidové kultury jižních Čech. (zdroj: muzeumcb.cz)

Zorka Soukupová († 15. 3. 1981)

Akademická sochařka, etnografka, 1951-1953 sólistka Státního souboru písní a tanců, 1961-1975 etnografka Jihočeského muzea. Sbírala a zpracovávala tradiční lidovou kulturu jižních Čech, zakládala sbírky krojů. Byla zakládající členkou a celých 27 let uměleckou vedoucí Jihočeského souboru písní a tanců Úsvit. Vydala řadu materiálů dodnes užívaných jako studijní materiál řadou současných folkloristů. Dokázala zdůraznit význam českého národopisu a prosadila jej i ve vědeckém světě.

(zdroj: muzeumcb.cz)

Josef Režný († 10. 12. 2012)

Učitel, úředník, dělník, ředitel Městského muzea ve Volyni, sběratel lidových písní a tanců na Prácheňsku. Zabýval se také nářečím, zvyky a příslovími. Ovládal hru na lidové nástroje, především na dudy. V roce 1949 založil ve Strakonících Národopisný soubor, který se r. 1950 přejmenoval na Prácheňský soubor písní a tanců.

Byl spoluzakladatelem a organizátorem Jihočeských slavností písní a tanců (později Mezinárodní dudácký festival). Vyučoval zájemce z řad dětí hře na dudy.

(zdroj: wikipedie.cz)

PhDr et Mgr. Marcela Macková

Historička a etnografka, specializující se na lidovou kulturu. Pracovnice regionálního odborného pracoviště pro lidovou kulturu v Jihočeském muzeu. Sólistka JSPT Úsvit, recenzentka Národopisné revue. Zasedá v porotách soutěží dětských folklorních souborů, poskytuje odbornou pomoc jihočeským folklorním souborům. Stojí za řadou přednášek a expozic určených dětem a mládeži.

Marie Oberfalcerová († 29. 4. 2017)

Učitelka na základní umělecké škole (lidový, scénický tanec), trenérka umělecké gymnastiky, metodička pro folklor a scénický tanec krajského kulturního střediska v Českých Budějovicích, kde také byla členkou Úsvitu a v roce 1977 založila Soubor lidových písní a tanců Furiant. V Domě dětí a mládeže v Českých Budějovicích vedla

taneční odbor, založila kroužky „Taneční školička“ a „Folklorní příprava“. Opravdu přínosná byla její pomoc metodičky jihočeských tanců, kterou využily prakticky všechny jihočeské soubory.

Miroslav Štecher

Lidový umělec, hudebník, zpěvák, tanečník, výrobce dud a hudebních nástrojů, vedoucí JSPT Úsvit, kapelník hudby Dudlajda, zakladatel dudáckého sdružení BuDuS. Ve své dílně nejen vyrábí nové nástroje, „staví“ dudy, také vyučuje zájemce o hru na dudy.

V roce 2012 mu ministr kultury udělil titul Nositel tradice lidových řemesel za výrobu lidových nástrojů. (zdroj: muzeumcb.cz)

Zdeněk Bláha

Rozhlasový redaktor, skladatel, sběratel, dudák, basista, moderátor. Byl u zrodu významného plzeňského pěveckého sboru Česká píseň, který měl původně propagovat české lidové písně v rozhlase. V roce 1958 se zasloužil o vznik souboru Úsměv v Horní Bříze, kde se stal uměleckým vedoucím. Cenné jsou jeho sběratelské zápisy z Plasska, Plzeňska, Kralovicka, Kožlanska, Rokycanska a Klatovska. Je autorem více než 900 úprav lidových písní i vlastních skladeb v duchu tradiční lidové hudby.

(zdroj: ceskyhudebnislovník.cz)

Zdeněk Vejvoda

Etnomuzikolog, hudebník, vedoucí lidových muzik, vedoucí souborů *Rokytky* Rokycan, choreograf, moderátor, současný autor úprav lidové hudby a choreografií pro různé folklorní soubory, od r. 2010 autor cyklu rozhlasových pořadů *S Plzeňáky za folklorem* ČRo Plzeň. Jeho metodickou pomoc využívají současné folklorní soubory z Čech i Moravy. (zdroj: plzen.rozhlas.cz)

4. FOLKLOR DO ŠKOL

První snahy o zařazení regionální lidové kultury do vzdělávacího programu proběhly a byly úspěšné po roce 1865, jako výsledek zájmu společnosti o prvky tradiční lidové kultury na Výstavě v Praze.

Ve školách se vyučovaly některé řemeslné techniky, využívala se lidová slovesnost, lidové písně, lidová hudba. Období válečných let znamenalo stagnaci, ve všem. Doba první republiky přinesla podporu národního uvědomění a také rozvoj tradiční lidové kultury. Druhá světová válka byla velkým zlomem. Poválečné období a roky normalizace promítly socializaci také do lidové kultury. Ve školách se sice vyučovaly lidové písně, ale nebyl prostor na regionální kulturu, tradiční zvyky vztahující se k církevním obřadům se vytratily. Vznikly zájmové kroužky, které naštěstí alespoň určitou formou dokázaly uchovat naše dědictví. V těchto letech folklor plně nahrazuje folklorismus. Naštěstí na některých místech a v některých rodinách i v tomto období docházelo k předávání tradic, ať už řemeslných dovedností nebo lidové slovesnosti, písní a hudby. A to je princip folkloru a lidového umění – vždy se najde místo, lidé, kteří si zakládají na svých kořenech a přes vývoj společnosti zachovávají vzorec funkční komunity. (zdroj: ceskylid.avcr.cz)

Ztráta identity souvisí s vývojem společnosti a není pouze naším problémem. Přesto stále existují instituce a společnosti zabývající se etnografií a lidovou kulturou jako jsou fakulty vysokých škol, muzea, historické spolky, regionální folklorní sdružení, folklorní soubory.

Proč nevyužít lidovou kulturu a folklor, zpracovaný sběrateli, odborníky z řad muzikologů, etnologů, pedagogů. Proč dětem nenabídnout hudebně-pohybové činnosti, kterými přispějeme k rozvoji řečových dovedností, motoriky a rozhodně působí na emocionální a racionální složku dětské osobnosti. O využití tanečních činností a folkloru v Rámcových vzdělávacích programech hovoří ve svých publikacích M. Kubecová a V. Brettschneiderová (2018) stejně jako A. Schauerová a M. Maňáková (2015).

Publikace Taneční činnosti v předškolním vzdělávání je velmi dobře zpracovaným „manuálem“ pro pedagogické pracovníky, stejně tak pro rodiče a vedoucí zájmových kroužků. Jedná se o odbornou literaturu, která je srozumitelná i laikům. Postupně vás provede taneční přípravou předškolních dětí, naučíte se jak se připravit na konkrétní

činnosti a poskytuje dostatek materiálů vhodných pro využití. Vychází jak z lidové tvorby tak umělých skladeb vhodných pro práci s danou věkovou kategorií.

Regionální zvykosloví, řemesla, hry a návody jak je hrát, říkadla, písně a notové zápisy, to vše je zpracováno formou didaktických materiálů pro netypické vyučovací hodiny, projekty a projektové dny v publikaci Tady jsme doma - regionální folklor do škol. Pro využití na nižším stupni ZŠ byly didakticky zpracovány zkušenosti konkrétních pedagogů na konkrétních školách. To vše z iniciativy a na základě projektu podpořeného NÚLK, jehož „*hlavním cílem je začlenění regionální tradice lidové kultury zpět do vyučování na základních školách.*“ (zdroj: nul.cz). Publikace je inspirací i praktickým návodem pro učitele, jak ve vyučování využít i přiblížit dětem nižšího stupně základní školy tradice lidové kultury jejich obce a regionu.

Nositelkami projektu jsou PhDr. Alena Schauerová a Mgr. Magdalena Maňáková, které poskytují odbornou metodickou pomoc všem základním školám přihlášeným s některou ze svých tříd z nižšího stupně. Zapojené kolektivy se zabývají výzkumem, zpracováním regionálního folkloru a některé z nich jsou následně vybrány k prezentaci své práce v rámci festivalu Dětská Strážnice. Do projektu se ve školním roce 2015/2016 poprvé zapojila Mgr. Jitka Schreibmeierová se svými druháky ze ZŠ Lomnice nad Lužnicí. V roce 2018 se děti osobně setkaly s p. Schauerovou a Maňákovou, kterým předvedly své pásmo Na tom našem dvoře. V současnosti na lomnické škole projekt skončil, žádný jiný vyučující se do programu nepřihlásil. Jediným kontaktem s lidovou kulturou v Lomnici nad Lužnicí je v současnosti Folklorní soubor Javor, jehož součástí je dětský soubor Javoráček.

Základní činností souboru je práce s členskou základnou, ale možnost seznámit se s tradicemi regionu mají také návštěvníci projektů a aktivit pořádaných pro veřejnost. Děti se mohou aktivně zapojit, vyzkoušet si řemeslné činnosti, tradiční hry, zaspívat si i zatančit. Zkušené pekařky, cukrářky, košíkáři nebo i hrnčíři se najdou mezi členy folklorních souborů, pro které jsou lidové tradice a zvyky součástí jejich života a nejde pouze o jejich koníček, ale často o životní styl, který předávají svým dětem. Proč neotevřít při mateřské a základní škole např. kroužek „hlava, ruce, nožičky pro kluky a holčičky“, kde by se děti seznámily s tradicemi a lidovou kulturou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je vytvořit, zrealizovat a vyhodnotit integrovaný celek, jenž bude inspirovaný prací ve folklorním souboru Javoráček. Zde pracuji se skupinou, která je tvořena 4 chlapci a 12 děvčaty předškolního věku a společně nacvičíme pásmo „Já jsem muzikant“. To bude následně součástí veřejného vystoupení a zůstane v repertoáru folklorního souboru. Na základě své práce naplánuji integrovaný celek, vhodný pro realizaci v mateřské škole a následně jej vyhodnotím.

1. PRÁCE S FOLKLORNÍM SOUBOREM JAVORÁČEK

1.1 Představení souboru

Javoráček je součástí Folklorního souboru Javor z.s., založeného v roce 1990. Javoráček nepatří k nejstarším dětským folklorním souborům v našem kraji. Byl založen s cílem předávat dětem lidové písně i zvyky, které jsou typické pro danou etnografickou oblast. Sdružuje děti ve věku od 3 do 15 let, není členěn na jednotlivé oddíly dle věku členů. Většinu nových pásem a programů nacvičují všichni společně, děti se tak učí vzájemné toleranci a zodpovědnosti. Hlavní náplní folklorního souboru je přiblížení tradic a zvyků dětem, pomoci jim vytvořit vazbu k místu bydliště, regionu, ukázat jim jaký život žili jejich předci, že práce byla samozřejmostí a zábava odměnou, že děti respektovaly dospělé, že si lidé vážili svých věcí, nic nedostali zadarmo. Děti v souboru se učí nejen nová říkadla, písně a tance, ale také získávají povědomí o lidových řemeslech, kroji, který se nosil v našem a ostatních regionech, o historii a folkloru našeho kraje.

Programová nabídka dětského souboru se každým rokem rozšiřuje. Písně a tance tvoří jednotlivá pásma, jako jsou Hra na husičky, Co se škádlívá, rádo se mívá, Kačenka má trnku, Na řemesla, Na pastvě. Před Velikonocemi vynáší děti Smrtku. V době adventu vystupují společně s dospělým souborem Javor s pásmem „Na vánoce, dlouhý noce“. Každým rokem během března a dubna se věnujeme vždy přípravě a secvičení nového programu. První vystoupení s novým programem absolvují děti většinou na přehlídce dětských folklorních souborů v Milevsku. Na domácí půdě, což je pro dětský soubor město Lomnice nad Lužnicí, vystupují na Folklorním festivalu „U Zlaté stoky“. Děti

za celý rok potěší nejen své rodiče, prarodiče a kamarády, ale zahřejí svým zpěvem i slovem také obyvatele domů seniorů.

1.2 Struktura zkoušky

- a. Pohybová hra a cviky na rozezhřátí a uvolnění
- b. Rytmické cvičení
- c. Chůze se správným...
- d. Nácvič tanečních kroků, jejich variace, cviky na obratnost
- e. Učení se lidových písní, říkanek
- f. Prostor pro hru, odreagování se
- g. Rekapitulace zkoušky (hodiny)
- h. Protažení

Struktura zkoušky (lekce) má pevnou kostru, samozřejmě některé úkony jsou přizpůsobeny věku a dispozicím účastníků se dětí. Úvodní část patří hře a cvikům zaměřeným na zahřátí a protažení. Následuje rytmičné cvičení – chůze se správným držením těla a vyšlapáváním přes celé chodidlo, tleskáním i s prostorovými křivkami za pravidelného vytleskávání rytmu nebo za doprovodu rytmického hudebního nástroje. Hlavní část zkoušky tvoří cviky zaměřené na obratnost a pohybové hry, učení se nových písní a říkanek. U starších dětí přejdeme k nácvič složitějších tanečních figur a nových tanců. S malými dětmi (až po mladší žáky) probíhá nácvič převážně formou hry a vícečetné opakování konkrétních jevů. Na konci zkoušky dochází k protažení a shrnutí probraných prvků. Je zde i prostor na dotazy. Prakticky na každé zkoušce se opakují základní taneční kroky a v případě potřeby se přidávají nové. Náplň je nutné připravit v několika variantách, s ohledem na konkrétní počet a věk dětí přítomných na daném nácvič. V případě, kdy jsou na zkoušce přítomny pouze starší, věnujeme se nácvič složitějších krokových variací a nových tanců a následně na další zkoušce je společně nacvičujeme s mladšími. V takto věkově různorodé skupině to nelze jinak realizovat. Co se týče časového rozpětí, zkouška pro děti ve věku 3-6 let trvá max. 60 minut, pro starší děti je o 30 minut delší. V těchto 30 minutách se můžeme věnovat nácvič složitějších figur. Tato vyhraněná část je důležitá pro udržení jejich zájmu. Pokud by trénovaly stále jen společně s mladšími, nerozvíjely by se jejich dovednosti, stály by

na místě. Od 13 let mají děti dvoufázové taneční nácviky – zkouška s dětským souborem a také s dospělými. Přípravují se tak na přechod do souboru Javor.

Zkoušky probíhají v tělocvičně základní školy, při vhodném počasí v areálu Farská louka. Důležité je na začátku procvičit a zahřát své tělo. Kroky, které se děti naučí, pak použijí téměř v každém tanci, mění se pouze jejich variace.

První tanečním krokem je chůze neboli krok chodný, který umí, aniž by o tom vlastně věděli, všichni. Ale když se více soustředí, různě o kroku přemýšlí, začnou propínat kolena, a jak říkáme „stepovat“. U nás na Blatech jsou všechny taneční kroky založeny na měkké houpavé chůzi. Propínání kolen je typické pro jinou etnografickou oblast. „Taneční chůze“ (krok chodný) je podle Františka Bonuše (1971, s. 4): *„přirozená chůze z našeho denního života.... Každý krok je doprovázen menším nebo větším zhrounutím po nakročení.“*

Dalšími kroky, které se děti učí je krok přísunný a jeho varianta poskočný přísunný, dvojposkočný, polka, zadržovaný. Jak je správně provádět bylo názorně zpracováno např. F. Bonušem nebo Zorkou Soukupovou.

Třídobý rytmus je pro děti předškolního věku těžce zvládnutelný, nepřirozený. Přesto se v rámci nácviku, např. se sousedskou, alespoň okrajově seznámí již v tomto věku.

Novou látku učíme zábavnou formou, klademe důraz na rozvoj tvořivosti, představivosti a fantazie.

Než jsme mohli přistoupit k nácviku nového pásma „Já jsem muzikant“, nastudovala jsem si dostupnou literaturu, vhodné hudební materiály a provedla úpravy potřebné pro choreografické zpracování pásma. Někdy dojde k přepracování choreografie tanců s ohledem na realizaci s dětmi při zkouškách.

Pro úspěšné zvládnutí secvičení nového pásma je důležité dodržovat určitý vzorec: naučit se texty písní a říkanek, nácvik jednotlivých tanečních prvků, které se vyskytují v daných tancích, nácvik hudební složky. S texty se děti seznámí nejprve na zkoušce a jediným úkolem „na doma“, je doučení se textů a opakování. Touto cestou získáváme určitou vazbu s rodinou. Rodiče mají přehled o tom, co se vlastně jejich děti učí. Hlavně tací rodiče, kteří vybírají svým dětem kroužky jen pro to, aby jim zaplnili jejich volný čas, a sami k vybrané aktivitě nemají žádný vztah. U folkloru to tak ale nefunguje. Pokud se o tradice a folklor nebude zajímat rodina dítěte, samo dítě nebude mít

motivaci a velmi brzy ztratí zájem a přestane pracovat a následně úplně skončí. Tyto děti je potřeba vhodně motivovat a snažit se o komunikaci s jejich rodiči. Kladnou zpětnou vazbou pro nás jsou rodiče projevující zájem o své děti a jejich aktivity, kteří přijdou během týdne a žádají např. o vysvětlení určitých tanečních kroků, aby mohli s dětmi doma ve volné chvíli pilovat. Na druhou stranu se setkáváme s ambiciózními rodiči, s nimiž řešíme takové věci, jako např. „Proč můj syn nezpívá nebo netančí sólo? On by to zvládl!“. Snažíme se, aby si v souboru děti našly přátele, aby se naučily vzájemné toleranci, aby si uvědomily, že vše co dělají, dělají společně a bez kamarádů by to nebylo ono.

Pásmem „Já jsem muzikant“ se děti přiblíží lidové muzice a jejím nástrojům. Některé děti jsou překvapeny, když se k nám přidá muzika a nacvičuje s námi nové písně nebo tance. Tak se pěkně seznámíme s houslemi, klarinetu, dudami, basou a dalšími nástroji.

Práci s dětmi pro nácvič pásmu „Já jsem muzikant“ jsem rozložila do 12 lekcí (zkoušek).

1. LEKCE

Pedagogický cíl: Seznámení dětí s tradičními nástroji lidové muziky, kontakt s nástroji.

Obsahový cíl: Seznámení s projektem Já jsem muzikant

Hry a pohybová rozcvička: Hra na babu ve dvojicích, na raky, chůze po kruhu, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů, zkouška správného dýchání. Po rozehrání jsme si sedly na kruh, abych děti seznámila s obsahem nového pásmu. Řekly jsme si, že se naučíme písně: Já jsem muzikant, A ti kluci hajdaláci, Šla hokyně, Nestarej se, ženo má a Ženil se výr z jara. Následně si děti poslechly hudební ukázkou a ony měly hádat, jaké nástroje právě slyšely. Daly jsme dohromady všechny nástroje. Pro demonstraci jsem přinesla dětem na ukázkou housle, flétnu a klarinet. Představila jsem jim nástroje a předvedla, jak se na ně hraje. Nakonec jsem rozebrala klarinet, abych jim pojmenovala jeho jednotlivé části. Přišel čas na pohyb a tak si děti vzaly do rukou obrázek hudebních nástrojů. Pustila jsem hudbu, děti se pohybovaly do rytmu volně prostorem, když zaslechly zvuk nástroje, který držely v ruce, musely se chytit co nejrychleji za ruce s kamarádem, který držel obrázek se stejným nástrojem. Po několika pokusech jsem hru změnila – na tlesknutí se musela dát dohromady

dudácká kapela (děti měly opět obrázky nástrojů a vždy se na řadu musely postavit v pořadí dudy, klarinet, housle, basa). Potom jsme se opět posadily do kruhu a začaly jsme se učit píseň „Já jsem muzikant“ (děti předváděly pohyby hudebníků). Děti se na příští zkoušku naučí texty, které si odnesou domů.

2. LEKCE

Pedagogický cíl: Specifikace vybraných kroků tradičních lidových tanců a nástrojů.

Obsahový cíl: První nácvik mluveného slova, písní a základních tanečních prvků připravovaného pásma.

Hry a pohybová rozcvička: Hra na molekuly – skládáme hudební nástroje (děti si vybraly obrázek s částí hudebního nástroje, volný pohyb v prostoru v rytmu hudební ukázky, na trojitý potlesk se musí chytit za ruce „jednotlivé části nástrojů“), chůze po kruhu, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily si správné dýchání. Řekly jsme si, co nás čeká a co budeme na zkoušce dělat. Zopakovaly jsme si píseň „Já jsem muzikant“, společně si zkusily říkanky a 2 nové písně z programu. Současně jsme si ukázaly a vyzkoušely základní taneční kroky, které se budou vyskytovat v pásmu (chodný, přísunný, dvojposkočný). V závěru přišli hudebníci houslista a basista, aby dětem představili své nástroje a děti si zkusily na nástroje za dohledu vyloudit nějaký tón. Hudebníci dětem zahráli písně, které jsme se na zkoušce učily.

3. LEKCE

Pedagogický cíl: Specifikace vybraných kroků tradičních lidových tanců a nástrojů.

Obsahový cíl: První nácvik mluveného slova, písní a základních tanečních prvků připravovaného pásma.

Hry a pohybová rozcvička: Hra Rybičky, rybáři jedou, skáčeme žabáky, závody trakařů, chůze po kruhu, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Řekly jsme si, co budeme na zkoušce dělat. Zopakovaly jsme si písně, říkadla a kroky z minulé zkoušky. Zkusily jsme další 2 nové písně a tanec na skladbu Já jsem muzikant. Na rozchodnou jsme si zopakovaly tanec, který jsme se dnes učily.

4. LEKCE

Pedagogický cíl: Pěvecký a slovní projev sborový.

Obsahový cíl: Výuka posledních nových prvků pásma, nové tance.

Hry a pohybová rozcvička: Opičí dráha, chůze po kruhu, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Řekly jsme si, co budeme na zkoušce dělat. Zkouška byla prakticky opakováním minulé lekce, přidaly jsme si poslední nové písně a nacvičily jsme všechny nové tance. V závěru jsme si přezpívaly všechny písně z programu za doprovodu houslí a basy.

5. LEKCE

Pedagogický cíl: Pěvecký a slovní projev sborový a sólový.

Obsahový cíl: Rozdělení sólových tanců a písní, zkouška celého pásma s hudebním doprovodem.

Hry a pohybová rozcvička: Pan čáp, Sochy, chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Zopakovaly jsme si, co jsme se naučily v minulých lekcích. Po příchodu hudby zpívaly děti, vždy ve dvojicích, s doprovodem píseň Já jsem muzikant a následně byli vybráni dle nejlepších výkonů sólisté. Právě tak si všichni zkusili taneční variaci, která se bude tančit jako sólo. Děti si během nácviku opět mohly vyzkoušet hru na hudební nástroje. Hudba folklorního souboru Javor doprovází většinu veřejných vystoupení Javoráčku. Choreografie tohoto programu je postavena na hře dětí na muzikanty. Mezi členy Javoráčku jsou malí muzikanti – flétnisté, houslistka a s pomocí také basistka a od této lekce začali hrát spolu s dospělými muzikanty.

6. LEKCE

Pedagogický cíl: Práce s intonací, rytmikou

Obsahový cíl: Procvičování programu dle rozdělení z předešlé lekce.

Hry a pohybová rozcvička: Utíkej, Káčo, Na husičky, chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. V úvodu jsme si řekly, kdo s kým bude tancovat v páru, kdo vede kolečka a hada, kdo zpívá jaké sólo. Od poloviny nácviku se připojila dudácká muzika a zkusily

jsme celé pásmo. V závěru jsme si řekly, kde máme mezery a děti jsem pochválila za moc dobré výkony. Zatím je program bavil a vzájemně si napovídaly.

7. LEKCE

Pedagogický cíl: Cvičení paměti, pěveckého projevu, tanečního projevu.

Obsahový cíl: Opakování již nacvičených pásem a procvičování nového pásmo.

Hry a pohybová rozcvička: Hra na babu, Labada, chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Zopakování nového pásmo ve dvou různých sestavách, prostřídání sólistů. Pro odreagování zopakování původního již zažitého pásmo Kačenka má trnku. Dudácká muzika byla přítomna na celé zkoušce.

8. LEKCE

Pedagogický cíl: Cvičení paměti, pěveckého projevu, tanečního projevu.

Obsahový cíl: Opakování již nacvičených pásem a procvičování nového pásmo.

Hry a pohybová rozcvička: Přelet-podlet-oběhni (připravený slalom), chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Zopakování nového pásmo ve dvou různých sestavách, prostřídání sólistů. Pro odreagování zopakování původního již zažitého pásmo Řemeslníci. Dudácká muzika byla přítomna na celé zkoušce.

9. LEKCE

Pedagogický cíl: Cvičení paměti, pěveckého projevu, tanečního projevu.

Obsahový cíl: Opakování již nacvičených pásem a procvičování nového pásmo.

Hry a pohybová rozcvička: Přelet-podlet-oběhni (připravený slalom), chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Na této zkoušce se k nám připojily starší děti z Javoráčku, které zatím zkoušely nové pásmo samostatně. Společně jsme si zopakovali nové pásmo ve dvou různých sestavách, s prostřídáním sólistů. Dudácká muzika byla přítomna celé zkoušce.

10. LEKCE

Pedagogický cíl: Cvičení paměti, pěveckého projevu, tanečního projevu.

Obsahový cíl: Opakování již nacvičených pásem a procvičování nového pásma.

Hry a pohybová rozcvička: Přelez-podlez-oběhni (připravený slalom), chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Zopakování nového pásma ve dvou různých sestavách, prostřídání sólistů spolu se staršími členy Javoráčku. Pro odreagování zopakování původního již zažitého pásma. Dudácká muzika byla přítomna celé zkoušce. V závěru jsme si rozdaly dřívka, triangly, bubínky, vzaly si flétny a housle a zkusily jsme všichni společně zahrát písničku „Já jsem muzikant“ s tímto velkým orchestrem.

11. LEKCE

Pedagogický cíl: Vnímání zodpovědnosti za společnou práci, ovládnutí trémy.

Obsahový cíl: Opakování již nacvičených pásem a procvičování nového pásma.

Hry a pohybová rozcvička: Zlatá brána, proplétaná, chůze, taneční kroky, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Pro odreagování závody trakačů a raků, písničky s rytmickým doprovodem. V druhé půli se připojily starší děti, určila jsem sestavu tanečních párů, nominaci sólistů. Společně s hudbou jsme si zopakovaly program a na závěr jsme pozvaly rodiče, aby se stali našimi diváky před premiérou, která nás čekala. Vystoupení se dětem vydařilo, cítily radost a těšily se, až si příště obléknou kroje. Klukům to je celkem jedno, ale holčičky se těšily, jak se jim budou točit sukně.

12. LEKCE

Pedagogický cíl: Překonání ostychu, trémy, udržení soustředěnosti.

Obsahový cíl: Předvedení nacvičeného pásma na veřejnosti.

Hry a pohybová rozcvička: Přelez-podlez-oběhni (připravený slalom), chůze, držení těla.

Na rozmluvení i rozezpívání jsme si řekly pár jazykolamů a zkusily jsme si správně dýchat. Prostorová a zvuková zkouška na pódiu děti nezaskočila, většina ze skupiny předškolních dětí se soustředila na vlastní činnosti. Zvukař před zkouškou dětem

vysvětlil, jak se mají pohybovat na scéně a jak přistupovat k mikrofonům. Po zkoušce jsme se převlékli do krojů. Náš soubor Javoráček zahájil svým programem Já jsem muzikant Folklorní festival U Zlaté stoky. Děti se při vystoupení bavily, starší se vzorně staraly o malé tanečnický. Malým muzikantům se podařila jejich hudební sóla, všichni sólisté si našli ten správný mikrofon a všichni diváci pochopili, že malí Javoráčci dobře vědí, které nástroje jim hrají a jak se na ně hraje.

Scénář pásma Já jsem muzikant v příloze č. 2

Vybrané tance a jejich choreografie k pásmu Já jsem muzikant

Ze začátku zkoušení nového pásma jsme se na zkouškách/lekcích věnovaly krokům, správnému držení těla, houpání, textům a zpěvu. Většinou 5-6 zkoušek věnujeme podrobnému nácviku. Od 7. lekce už se snažíme pracovat na konkrétní podobě celého pásma.

Celek se stává z 5 tanců, z toho 3 tance provedou předškolní děti se staršími dohromady. Při některých z tanců musí děti současně tančit a zpívat. Proto je velmi důležité umět pracovat s dechem. Texty písní viz příloha č. 2.

První a poslední tanec pásma je proveden na melodii písně „Já jsem muzikant“.

Já jsem muzikant

The image shows a musical score for the song "Já jsem muzikant". It consists of four staves of music, all in treble clef and 2/4 time. The first staff is labeled "Violin" and the subsequent three are labeled "Vln.". The music is written in a simple, rhythmic style, primarily using eighth and quarter notes. The score is enclosed in a rectangular box.

Úvodní tanec:

popis tance: v páru, páry stojí bokem proti sobě ve dvou řadách, vlevo a vpravo

1. - 4. t poskočný přísuný v páru, doprava
 pauza (4T) tleskání rukama
5. - 8. t poskočný přísuný, v páru, doleva
 pauza (4T) tleskání rukama
9. - 10. t poskočný přísuný do středu
11. - 12. t dupání na místě
13. - 14. t poskočný přísuný zpět na své místo
15. - 16. t dupání na místě
17. - 24. t poskočný přísuný po z řady na kruh

Závěrečný tanec pásma:

popis tance: v páru, volně v prostoru

1. - 4. t přísuný krok v páru doprava
5. - 8. t dupání na místě, tleskání rukama
9. - 10. t přísuný krok v páru doleva
11. - 12. t přísuný krok doprava
13. - 14. t přísuný krok doleva
15. - 16. t přísuný krok doprava
17. - 18. t dvojposkočný v páru doleva, držení za lokty
19. - 24. t dvojposkočný v páru doprava, držení za lokty

Ženíl se výr z jara

Ženíl se výr

The image shows a musical score for two instruments: Violin and Viola. The title 'Ženíl se výr' is centered at the top. The Violin part is on a treble clef staff with a 2/4 time signature, starting with a C4 quarter note and followed by eighth notes. The Viola part is on a treble clef staff with a 2/4 time signature, starting with a C4 quarter note and followed by eighth notes. Both parts end with a double bar line.

popis tance: v páru, na kruhu

1. + 2. sloka - tanec v páru, krok chodný; jedna ze dvojic udělá bránu, ostatní procházejí v páru branou, vyjdou a rozdělí se, jeden vlevo, druhý vpravo a utvoří dva kroužky

3. sloka – 1 kruh – poskočný přísunný

2 kruh – poskočný přísunný

4. sloka – oba kruhy podupy při chůzi do rytmu

A ti kluci hajdaláci

A ti kluci hajdaláci

The image shows a musical score for two instruments: Violin and Viola. The title 'A ti kluci hajdaláci' is centered at the top. The Violin part is on a treble clef staff with a 2/4 time signature and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The Viola part is on a treble clef staff with a 2/4 time signature and a key signature of two flats. Both parts end with a double bar line.

popis tance: tanec na kruhu

Starší děti:

1. sloka:

1. - 8. t děti tančí hladkou polku, jdou na kruh

9. - 12. t děti uzavrou kruh, pokračují hladkou polkou po kruhu

2. sloka:

1. - 3., 5. - 7., 9. - 11. t hladká polka na kruhu

4., 8., 12. t 2x dupnutí

Předškolní děti:

1. sloka:

1. - 8. t děti se postupně chytají za ruce a proplétají se mezi těmi, které se k nim ještě nepřidaly

9. - 12. t utvoří kruh

2. sloka:

1. - 3., 5. - 7., 9. - 11. t poskočný přísunný

4., 8., 12. t 2x dupnutí

Šla hokyně do Bechyně

Šla hokyně do Bechyně

The image shows a musical score for the dance 'Šla hokyně do Bechyně'. It consists of two staves. The top staff is labeled 'Violin' and the bottom staff is labeled 'Vln.'. Both staves are in the key of B-flat major (two flats) and 2/4 time. The melody is simple and consists of eighth and quarter notes. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

popis tance: tanec v páru na kruhu

1. sloka

1. - 2. t poskočný přísuný do středu

3. - 4. t poskočný přísuný ze středu

5. - 8. t poskočný přísuný po kruhu

pauza 2 takty

2. sloka = 1. Sloka

Nestarej se ženo má

The image shows a musical score for the song "NESTAREJ SE ŽENO MÁ". It consists of two staves. The top staff is labeled "Violin" and the bottom staff is labeled "Vln.". Both staves are in the key of B-flat major (two flats) and 2/4 time. The music is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes. The title "NESTAREJ SE ŽENO MÁ" is centered above the staves.

popis tance: v páru, kruh, had

Předškolní děti se postupně na 1. sloku chytí společně za ruce a jdou hadem prostorem, krok chodný. 2. sloka = 1. sloka. Na 3. sloku uzavřou kruh se staršími dětmi.

Starší děti - dvojce – základní postavení – čelem proti sobě – jednotlivé páry jdou opačným směrem - první pár dopředu, druhý pár dozadu:

1. sloka - řezanka

1. - 3. t řezankový krok - jeden z páru couvá – vykročí levou nohou, druhý z páru vykročí pravou

4. t pár 2 x zdupne

5. - 7. t řezankový krok – stejně jako v taktech 1. - 3.

8. t pár 2 x zdupne

2. sloka

Starší děti se spojí v hada a míjí se s předškolními dětmi – krok chodný

Na **3. sloku** se spojí v jeden velký kruh a jdou chodným krokem.

2. PŘEDSTAVENÍ INTEGROVANÉHO CELKU MALÍ MUZIKANTI

2.1 Plán integrovaného celku Malí muzikanti pro MŠ

Filozofie a cíle celku

Na základě svých zkušeností při práci s folklorním souborem bych chtěla ve zkrácené podobě seznámit děti v mateřské škole s folklorem našeho kraje a také s možnostmi, jak se zapojit do udržování jeho tradic a zvyků. Předpokládám, že většina těchto dětí neví, co je to kroj, nezná naše krajové písničky a nezná ani hudební nástroje, které k folklorní hudbě patří...

Cíl:

- Rozvoj slovní zásoby, prostorové orientace
- Seznámit se s blatským krojem
- Seznámit se s folklorem, tradice ve svém bydlišti a okolí
- Seznámit se s etnografickou oblastí Blat
- Pěstovat kladný vztah k tradicím, hudbě
- Zažít fyzický kontakt s hudebními nástroji
- Seznámit se s tradičními nástroji lidové – dudácké muziky
- Učit se manipulovat s určitými nástroji
- Rozvíjet citlivost smyslů
- Pracovat s rytmem
- Podporovat radost z hudby a pohybu
- Rozlišovat náladu a tempo v hudbě – veselá x smutná, rychlá x pomalá
- Učit se soustředit na činnost
- Spolupráce v kolektivu, skupině

Výstupy:

dítě vysvětlí pojmy kroj, lidová muzika, tradice, tanec; zatančí jednoduchý taneček; pojmenuje 5 hudebních nástrojů; zazpívá 2 krajové lidové písničky...

- dítě vysvětlí, jak se na dané nástroje hraje
- dítě se orientuje při tanci i v prostoru
- dítě popíše části těla
- dítě se účastní s radostí rytmizace písniček a říkadel
- dítě pozná nové pojmy
- dítě snáze navazuje kontakt s ostatními
- dítě popíše blatský kroj
- dítě zvládá jednoduché taneční kroky
- dítě komunikuje ve skupině, zvládá vyjádřit své nápady

Nabídka činností:

- zjistit prekoncepty dětí: co si představují pod pojmem kroj; tradice; dudy ...

- hry: **Hra na dirigenta a jeho kapelu**

- nejprve rozdělíme děti do skupin, každá skupina představuje jeden hudební nástroj dudácké muziky
- prvním dirigentem je paní učitelka, kapela (všechny skupiny) naladí tón udaný dirigentem (zpívají slabiku la); následně dirigent ukazuje na jednotlivé skupiny (nástroje) a zadává různé tóny; postupně hrají všechny nástroje dohromady konkrétní akord; dojde k výměně dirigenta (rozpočítadlem)

Kdo jsem, kde jsem?

- děti sedí na zemi s hlavou schovanou v dlaních, učitelka pustí ukázkou zvuku hudebního nástroje a úkolem dětí je najít daný nástroj, který je pověšen různě v prostoru ve třídě

Foukej, foukej větře

Uši místo očí (poznej, co hraje)

- pohybové a taneční činnosti:

Muzikantská rozcvička

Taneční rozcvička - neposlušné špičky - sedíme, nohy natažené a propínáme střídavě špičky a přitom říkáme: *Moje špičky mě neposlouchají, budu muset utahovat šroubovákem*. Po utahení propínáme obě špičky najednou a řekneme: *Už mám utaženo*.

- rybičky a žvýkačka – rybička – cvik na břicho a zvedáme pouze horní polovinu těla, ruce za zády zvedneme (zapažíme), představují rybí ploutve, a protneme, žvýkačka – odpočinek (posílení zádového svalstva, které je důležité nejen pro správné držení těla)

- lepidlo – lepíme se různými částmi těla

Taneční kroky, říkanky s pohybem

- činnosti k rozvoji slovní zásoby, posílení paměti (písně, básně, ...)

- hudební činnosti:

Poslech hudebních ukázek – úkolem je rozlišit náladu (veselá x smutná), tempo (rychlá x pomalá)

Zahraj si na mě

- dramatizace:

Pantomima – předvádění hry na nástroj

U muziky

- hádanky

- výtvarné činnosti:

výroba vlastního hudebního nástroje, výroba „smajlíku“

vymaluj si vlastní kroj, oblékni mne (vystřihovánka)

2.2 Realizace

Integrovaný celek „Malí muzikanti“ byl inspirován prací s dětmi ve folklorním souboru a realizován v mateřské škole ve třídě předškoláků v počtu 25 dětí po dobu jednoho týdne. Z tohoto počtu 12 dětí navštěvuje dětský soubor Javoráček. Vyvrcholením a odměnou mělo být předvedení jednoho společného tance s dětmi z dětského souboru Javoráček v rámci odpoledne s folklorem v blaťáckém kroji v areálu Farská louka.

Každý den byl zaměřen na určité téma. Třída byla vyzdobena tak, aby korespondovala s obsahem celého týdne. Připravily jsme nástěnku, na kterou si děti dávaly své smajlíky k vyjádření pocitů z daného dne, své výtvary, obrázky. Cílem bylo lépe si zapamatovat, co každý den dělaly, čemu jsme se věnovaly.

Jsme připraveni, čekáme, až se sejdou všichni předškoláčky. Ve školce jsou jako doma, první cesta ze šatny vede za kamarády, hrají si, jako kulisa z rádia zní lidové písničky. To, aby navodily děti tu správnou atmosféru. Začíná náš společný týden.

Den první

Téma dne – O folkloru a muzice

Cíl:

- rozvoj slovní zásoby
- seznámení se s folklorem a lidovou muzikou
- tradice ve svém bydlišti či okolí

Výstup:

- vyjmenuje alespoň 5 hudebních nástrojů typické pro lidovou muziku
- dokáže vysvětlit pojem folklor, tradice,....
- básnička – My jsme malí muzikanti, Před koncertem

V rámci volné hry si děti mohly hrát s různými stavebnicemi, autíčky, prohlížet si knihy, časopisy, encyklopedie, kreslit si, vybarvovat si omalovánky.

Poté jsem zabubnovala na bubínek, pro děti to byl signál, že se bude uklízet. Společně jsme úklid doprovázely písničkou:

*„Uklízíme, uklízíme, kamarádi to my víme.
Když to chceme hezké mít, musíme vše poklidit.“*

Po úklidu si všichni společně chytíme za ruce a pozdravíme se:

*„Dobrý den, dobrý den,
ať je krásný celý den.
A ten kdo tu s námi není,
pošleme mu pozdravení.“*

Po svačině zůstaly děti u svých stolečků a vyráběly si smajlíky pro vyjadřování svých pocitů, nálad, které přidávaly na nástěnku. K výrobě jsme použily temperové barvy nebo fixy, čtvrtku ½ A4, sadu magnetků – přilepily jsme na obrázek. Děti vyráběly o sto šest. Po úklidu svých míst a hygieně si vzaly polštářky na sezení a šly jsme na koberec povídat si o plánu na celý týden, co nás kdy čeká, k čemu je nám nástěnka, jak ji budeme používat, co na ni dávat. A také jsme si řekly pravidlo, že mluvit bude ten, kdo má v ruce měďu Edu.

Uprostřed kruhu jsou různé fotografie z akcí (např. stavění májky, masopustní obchůzka, vynášení smrtky, velikonoční koledování, velikonoční řehtání, oslava narozenin), lidové muziky. Úkolem dětí bylo zjistit, o čem si asi budeme povídat. Postupně jsme se dostaly k tématu dne. Povídaley jsme si o folkloru, tradicích a muzice. Jaké nástroje by mohly být součástí lidové muziky, jaké další nástroje znají, jaké tradice se dodržují v rodině a jejich okolí (ve městě, na vesnici).

Následovala říkanka s pohybem – **My jsme malí muzikanti** (autor neznámý)

My jsme malí muzikanti veselí, (gestikulace - obličej)
hrajeme a zpíváme, to každý ví. (naznačujeme hru na nástroj, propěvujeme si)
Umíme tleskat, (tleskáme)
umíme pleskat (pleskáme do steh)
Umíme hodně pěkných věcí s muzikou.
*My jsme malí
hrajeme a zpíváme*

Umíme dupat, (dupeme)
umíme skákat (skáčeme)
Umíme hodně pěkných

Po říkance s pohybem nás čekala rozcvička, při které jsme si protáhly a zahřály celé tělo, v rámci rozcvičky jsme si daly LEPIDLO (jmenovala jsem střídavě části těla – např. přilepíme se dlaněmi, lokty...), neposlušné špičky, rybičky a žvýkačka. Děti se naučily první taneční krok - krok přísunný (odborně je krok popsán panem Bonušem v publikaci *Dítě a tanec*).

V rámci pobytu na zahradě si děti hrály hry našich rodičů, či starších sourozenců – hra na babu, skákání panáka, cvrknání kuliček, samozřejmě se jezdilo na koloběžkách, hrálo na písku.

Po návratu básnička **Před koncertem** (Havel Jiří, in *Rok v mateřské škole*, s. 433), kterou jsem upravila.

Říkáte, že v sále straší?

Kdepak! Nástroje se plaší:

housle vržou, (1. stoleček povídá)

basa bručí, (2. stoleček povídá)

flétna pláče, (3. stoleček povídá)

klarinet píška, (4. stoleček povídá)

dudy mečí, (5. stoleček povídá)

buben hřmotí (6. stoleček povídá) -

Kdopak tenhle cirkus zkrátí?

Nebojte se, tady vládne pan kapelník ve fraku!

Za chvíličku všechno zvládne i hlasivky zpěváků!

Děti se utišily a chystaly jsme si prostřít stolečky k obědu.

Při odcházení domů, každý přidal na nástěnku svého smajlíka. (Smajlíkovali jsme po celý týden.)

Evaluace

Děti dokázaly vyjmenovat alespoň 3 hudební nástroje lidové muziky, někteří i 5. Naučily jsme se novou básničku s pohybem, která nás bude provázet po celý týden a začaly jsme s výukou básničky Před koncertem, kterou ve výsledku předneseme dětem společně s tancem na píseň Já jsem muzikant. Děti ví, co se skrývá za slovy tradice, folklor. Vlastními slovy dokáží popsat a vyjmenovat tradice ve školce a ve svém bydlišti.

Den druhý

Téma dne – lidový oděv – kroj

Cíl:

- rozvoj slovní zásoby
- posílení paměti
- poznání lidového oděvu našich předků
- práce v kolektivu a ve dvojicích

Výstup:

- pojmenování základních částí kroje, částí těla
- spolupráce v kolektivu a ve dvojicích

Druhý den jsme probíraly lidový oděv – kroj. Den začal tradičně, volná hra do zhruba 8.30 hodin. K dispozici měly krom stavebnic, hraček i omalovánky k tématu, puzzle. Děti jsem přivítala oblečená v blatském kroji, protože vidět kroj na fotce nebo na živo, je velký rozdíl. Mohly si sáhnout. Poté se ozval bubínek a začaly jsme zpívat uklízečí písničku. Po úklidu se všechny děti chytly společně za ruce a popřály jsme si krásný dobrý den.

V rámci komunitního kruhu jsme si povídaly o kroji, ptala jsem se, jestli ví, co to mám na sobě, vysvětlila jsem jim, že se jedná o blatský kroj. Zjišťovala jsem, zda se už setkaly s pojmem kroj (skauti, hasiči, stejnokroj policistů, vojáků). Kam se chodí a chodívalo v kroji, ve stejnokroji? Hovořily jsme o jednotlivých částech mého kroje.

Pojmenovaly by některé jeho díly jinak? Jak? Kdo se obléká do kroje? Znají někoho, kdo nosí blatský kroj? Může se kroj prát? Jaká obuv patří ke kroji? Nakonec jsem jim kroj popsala ještě jednou za pomoci říkanky (vlastní tvorba):

Když si kroj svůj připravím, na části ho rozdělím: košile, spodnička, zástěra, suknička; dvě červené mašle a pak punčocháče. Jak to patří na sebe? Košilka, pak punčocháče, spodnička a na ní sukně. Nakonec pak zástěra a nechybí ani vesta. Holka je teď oblečená, jako správná česká selka.

A copak kluci? Co oni nosí? Natáhnou košili, punčochy modré, nechybí vesta, a taky katě, na závěr zavážou červený šátek!

Po povídání následovala činnost ve skupinkách. Každá skupina si mohla vybrat, zda chce kroj pánský nebo dámský. Úkolem bylo správně se obléknout nebo někoho obléknout. Byla možnost jen seřadit kroj – ale zde musely děti odprezentovat, co kam patří. Důležitá byla komunikace ve skupině, najít řešení.

Při rozcvičce jsme si daly ještě muzikantskou rozvíčku, zaměřila jsem se na procvičení celého těla, kloubů. Přidaly jsme si říkanku s pohybem „My jsme malí muzikanti“, zopakovaly si krok přísunný a naučily jsme se poskočný přísunný. Tento krok byl na pochopení jednodušší, byl přirozenější. Krok jsme střídaly s chůzí za doprovodu hudby.

Při pobytu venku si děti zahrály Rybičky, rybáři jedou, Pan Čáp ztratil čepičku,...

Čekala nás i menší výtvarná činnost – vystříhni si mě a obleč (příloha č. 3), vybarvi a vyzdob si svůj kroj.

Evaluace

Děti si zapamatovaly základní části kroje blatského, na jakou část těla patří např. šněrovačka, mašle, že sukně patří až do pasu. Dokázaly najít i popsat vlastními slovy rozdíl mezi krojem blatským, doudlebským a moravským (ukázka valašského kroje, podlužáckého kroje – příloha č. 3). Při práci ve skupinách ve „hře“ Oblékní si mě“ byly ve výhodě děti ze souboru.

Den třetí

Téma dne – Šup sem, šup tam

Cíl:

- představení houslí a basy jako součásti lidové muziky
- základní taneční kroky
- posílení paměti
- rytmizace

Výstup:

- zazpívání lidové písně
- zatančení jednoduchého tanečku
- pojmenování částí houslí a basy

Téma „Šup sem, šup tam“ vychází z pohybu ruky při hře smyčcem na housle a basu. Po úklidu, přivítání se, svačině, jsem dala dětem dvě hádanky (Havel Jiří, in Rok v mateřské škole, s. 433):

Jen to zkuste, fidli, fidli – v téhle kleci slavík bydlí. (housle)

Kdopak je to asi učí, že jen pořád brum, brum, bručí? (basa)

Odebraly jsme se na koberec, vzaly si polštářky na sezení a méďu Edu, děti si mohly sednout případně i lehnout. Na pořadu dne jsme měly právě tyto dva smyčcové nástroje – housle a basu. Některé z dětí na základě hádanek uhodly, o čem si budeme povídat. Tak jsem se pustila do četby úryvku příběhu Basa a housličky (Hurník Ilja, in Rok v mateřské škole, s. 360). Děti si pak posedaly blíže ke mně, protože následovala ukázka nástrojů. Bohužel basák ze souboru přijít nemohl, aby nám ukázal basu naživo, musely jsme si vystačit pouze s obrázky a interaktivní tabulí. S houslemi to bylo jednodušší, přinesla jsem je s sebou. Zopakovaly jsme si, které nástroje patří do dudácké muziky. Podle obrázků jsme si je postupně pojmenovaly. Vysvětlily jsme si jak je možné, že housle vydávají zvuk. Společně jsme popsaly jednotlivé části houslí a basy. Děti zjistily, že basa a housle se liší ve velikosti a strunách. Ukázala jsem jim na tabuli

všechny smyčcové nástroje a děti zjistily, které z nich jsou součástí tradiční lidové muziky.

Nejprve jsem dětem zahrála na housle různé tóny a ukázky z večerníčků, poté si mohly fyzicky zkusit vyloudit nějaký tón. Nakonec jsem zahrála písničku „Já jsem muzikant“, kterou jsme si spolu zazpívaly (už ji uměly, nemusely se ji učit). Děti jsem rozdělila do skupin. Každá skupina představovala jeden z nástrojů a došlo k dramatizaci písničky.

Následovala rozcvička, zopakování tanečních kroků, dále pohyb, při kterém jsme pracovaly s rytmem za doprovodu hudby, napodobování – pomalá chůze, běh, opakování zvuku, vytleskání rytmu.

Přistoupily jsme k výuce tance na písničku Já sem muzikant. Děti utvořily dvojice a už jsme trénovaly. Nejprve se všichni společně chytli do kroužku a na hudbu jsme tančili krok poskočný přísunný, který jsme střídali s krokem základním přísunným. Důležité bylo soustředit se na hudbu, rytmus.

Jelikož nám přšelo, byly jsme nuceni zůstat ve školce. A tak jsem zařadila ještě hru – Kdo jsem? Kde jsem? - Obrázky rozmístěné po herně – s dětmi jsme si řekly, které nástroje mohou slyšet (bubínek, housle, basa, zvon) a když uslyší daný nástroj, musí ho najít na obrázku, zavěšeném někde v místnosti – prostorová orientace.

Pak už si děti hrály, k dispozici měly skákací gumu – hrály jsme společně Kdo má rád, ten má rád – všichni sedí v kruhu, nohy pokrčené, do výšky lýtek mají gumu. Říkají se jednotlivé pojmy, kdo nemá danou věc rád, vytáhne nohy z gumy. Některé z dětí se nezapojily a vybraly si jinou činnost.

Básničku z našeho 1. společného dne Před koncertem jsme si opět řekly před obědem.

Evaluace

Děti si rozšířily svou slovní zásobu, dokázaly popsat housle, basu, zahrát si na housle. Zatančit krok poskočný přísunný a přísunný v určitém rytmu. Řídit koordinaci pohybu dle rytmu. Znázornit hru na nástroj v písničce „Já jsem muzikant“, kterou se naučily. Problém byl s vykřikováním. Některé děti nechtěly čekat, až budou držet v ruce našeho kamaráda méďu Edu. S dětmi jsme si to vysvětlily a už vše fungovalo.

Den čtvrtý

Téma dne – Hrajeme si s dechem

Cíl:

- představení klarinetu, flétny a dud
- rozvoj slovní zásoby
- práce s dechem, rytmem

Výstup:

- vysvětlí rozdíl mezi klarinetem, houslemi, basou a dudami
- seznámí se s tím, jak správně dýchat při zpěvu a hře na hud. nástroj
- vyrobí si vlastní nástroje
- lidová píseň, říkanka

Téma „Hrajeme si s dechem“ vychází z potřeby dechu pro hru na dechové nástroje. Čekalo nás seznámení s dalšími nástroji z lidové muziky. V době postupného přicházení dětí do mateřské školky si každý vyrobil vlastní hudební nástroj – chrastidlo, valchu. Po úklidu, přivítání se, svačině, jsem dala dětem opět dvě hádanky (Havel Jiří, in Rok v mateřské škole, s. 433):

Tenhle nástroj podle přání, předvádí i štěbetání. (klarinet)

Pouští kulatými vrátky tóny ven – a nikdy zpátky. (flétna)

Společně jsme si opět popovídaly, popsaly hudební nástroje - klarinet, flétna, dudy. Bohužel jako předešlý den, jsem dudy měla pouze na obrázku. Před tím, než si děti zkusily zahrát na klarinet nebo flétnu, jsme si ukázaly jak správně dýchat. Vysvětlila jsem jim, že než děti v hudební škole začnou hrát na hudební nástroj, musí se nejdřív naučit jak správně stát, jak držet svůj vybraný nástroj, jak se o nástroj starat a u dechových nástrojů jak správně dýchat. Potom jsme si všichni stouply. Děti si daly ruce na břicho a následoval nádech nosem (jako kdyby si chtěly přivonět ke květině, k parfému), poté výdech (např. sova houká – hůůů, had syčí – ssss, atd.) Výdech má být pomalejší. Ruce na břichu měly děti proto, aby cítily, jak jim pracuje bránice.

Po rozdýchání si děti zkusily zahrát na flétnu. Někteří předškoláci navštěvují přípravnou třídu v hudební škole a tak nám předvedli, co už se naučili. Klarinet jsem měla jeden, a tak si na něm zkusilo vyloudit tón jen pár dětí. Složily a rozložily jsme několikrát flétnu i klarinet, zopakovaly jsme si znovu ostatní nástroje dudácké muziky.

Po sezení přišel čas na rozcvičku na protažení a zahřátí, zařadily jsme opět neposlušné špičky, rybičky a žvýkačka, lepidlo, chodily jsme po třídě do rytmu, který jsem určovala tleskáním.

Pustily jsme se do hry „Složíme si klarinet“ (obdoba Židličkované) - jednotlivé části klarinetu jsem měla vytištěné a nalepené na karton – úkolem bylo složit nástroj dohromady, děti si mohly napovídat, kdo má jakou část. Hraje hudba, děti volně poskakují po třídě do rytmu, na tlesknutí ztichne hudba a děti mají časový interval na složení klarinetu, opět zazní hudba a děti přeruší skládání a opět poskakují po třídě. Vše jsme opakovaly 3x. Základem byla kolektivní práce, orientace v prostoru.

Po hře jsme dokončily nácvik tance na písničku „Já jsem muzikant“. Podoba tance jako v popisu u souboru Javoráček v praktické části kapitola 1.2. Dvakrát si to děti vyzkoušely a potřetí chtěly, abych jim dělala porotce jako v televizní show, kdy rozhodnu, jestli postupují dál nebo ne. Na to jsme navázaly učením se společně písni „A ti kluci hajdaláci (příloha č. 2). Vysvětlily jsme si slovo *hajdaláci* (nepořádný člověk), *primasu* – *primasa*, *primaska*. A mohly jsme v „soutěži“ pokračovat. Samozřejmě všichni postoupili do druhého dne.

Před obědem jsme si opět řekly básničku „Před koncertem“. Tentokrát už první část říkal někdo jiný než já.

Evaluace

Děti měly ohromnou radost, že umí zatancovat tanec jako děti ze souboru Javoráček. Ne všichni sdíleli nadšení. Tak jako při ostatních činnostech. To je přirozený jev. Nicméně se do práce zapojily všechny děti. Při zmínce o společném vystoupení na skutečném pódiu se radovaly a těšily všechny děti. Chtěly si vše zopakovat, aby bylo nejlepší.

Den pátý

Téma dne – Muzikanti na bále

Cíl:

- odstranění trémy
- ovládat své tělo, své pohyby

Výstup:

- vystoupení dětí na veřejnosti
- vyjmenují hudební nástroje lidové muziky
- zařadí dané nástroje podle druhu (dechový x smyčcový)
- dvě lidové písně
- vysvětlí ostatním pojmy, které se za celý týden naučily

Postupně jsme se seznámily s celou dudáckou muzikou, ale jak je možné, že ví kdy začít hrát, jak to, že hrají stejně rychle? Došly jsme k tomu, že důležitou osobou je vedoucí. Objasnily jsme si, že „kapitánem“ dudácké muziky je kapelník a velký orchestr řídí dirigent. Zahrály jsme si hru na dirigenta, kapelníka, kde se vystřídal snad úplně každý. Poté ještě jednu hru na soustředěnost – Uši místo očí – šla jsem ke stolečku, před který jsem si dala zástěnu, aby nebylo vidět, co skrývám. Úkolem dětí bylo pozorně poslouchat a říci na co jsem právě hrála. Děti byly vnímavé a téměř všechny zvuky odhalily, jen šustění papírem jim dalo trochu práci.

Potom jsme se pustily do důležitého úkolu - zkusily jsme si vytvořit naše třídní pásmo Malí muzikanti.

Začaly jsme básničkou „Před koncertem“, poté následovala písnička a tanec Já jsem muzikant, při zpěvu děti znázorňovaly hru na nástroje – housle, flétna, basa, klarinet, dudy, přidaly jsme ještě fanfrnoch. Při fanfrnoch děti zpívaly *fány, fány, fány, fány, fány, fány fanfrnoch*.

Nato předstoupil pan kapelník, aby určil, jaký nástroj bude hrát, jak rychle, sílu.

Završily jsme básničkou **Dudácká** (Růžičková Veronika, in Činnosti ke svátkům a tradicím, s. 200):

*Dudácká kapela
na dudy uměla,
housle a klarinet
Písničku hrály hned!*

Odměnou byl potlesk a menší dáreček na památku - omalovánky „Já jsem muzikant“ (ukázka v příloze č. 3), které nám věnovalo Jihočeské folklorní sdružení.

Evaluace

Naším malým pásmem jsme si zopakovaly, co jsme se za celý týden naučily. Při soutěžení došlo k procvičení názvů částí nástrojů, připomenutí toho jaký kroj se nosí v našem městě. Všechny děti dokázaly vyjmenovat 5 hudebních nástrojů, zazpívat písničku, kterou měly v pásmu Malí muzikanti. Vědí, který nástroj je smyčcový a který dechový. Závěrem celého týdne, pro někoho odměnou bylo vystoupení při akci Odpoledne s folklorem v rámci festivalu U Zlaté stoky. Taneček na píseň „Já jsem muzikant“ zatančily předškolní děti v kroji s ostatními dětmi z dětského souboru Javoráček. Tedy ty, které rodiče přivedly. V závěru pásma dětského souboru Javoráček si všechny děti vzaly dřívka, bubínek a na závěrečnou píseň, kterou byla znovu píseň „Já jsem muzikant“, doprovázely. Dvě děti předškolního věku hrály v pásmu na flétnu a na basu.

2.3 Evaluace celého týdne

V průběhu celého týdne jsem se setkávala s dětmi, které mne velice překvapily zájmem o lidovou hudbu, tanec a dokonce i o kroj. Ne všichni se rádi oblékají a chodí na veřejnosti v kroji. Stydí se před ostatními. Ale děti ze třídy předškoláků ne. Toho jsem se bála nejvíce, když mělo být vystupem vystoupení v blatském kroji na veřejnosti. Šly pouze děti, které měly zájem, a především záleželo na rodičích, protože vystoupení se konalo ve volném čase.

Týdenní blok měl za cíl předat dětem alespoň základ a povědomí o tom, co je folklor, dudácká nebo lidová muzika, popsat kroj či poznat určitý hudební nástroj, naučit se taneček. Byl to poměrně krátký časový interval. Snažily jsme se spolu s dětmi a podařilo se nám naplnit základní stanovené cíle. Děti už ví, že tradice mají všude

kolem sebe - ve školce i doma. Někteří zjistily, že jejich prarodiče mají ve skříni schovaný kroj, anebo v něm kdysi jako děti chodily. Na základě našeho týdenního bloku přiměly své babičky, aby jim ho ukázaly.

Některým činností jsem se věnovala kratší dobu, než jsem plánovala a to z důvodu vědomostí dětí. Strach jsem měla z nácvičku tanečků. Jelikož vím, že čím je taneční krok jednodušší, o to větší složitosti v něm děti hledají. Proto jsem byla opravdu mile překvapena, že jsme zvládly krok přísunný a poskočný přísunný. Ve čtvrtek a v pátek už jsme si mohly taneček zatancovat. Velmi mne potěšilo, že ve třídě byly 4 děti, které už zvládnou hru na nějaký nástroj. Ujasnily jsme si, že se nástroje dělí na smyčcové a dechové. Že většinou jsou nástroje ze dřeva. Kuriozitou byla zmínka o nástrojích ze střešních tašek (hrají na Moravě).

Nápadů na jednotlivé činnosti jsem měla hodně, ale časově se nedalo všechno zvládnout. Současně jsem musela harmonogram operativně poupravit s ohledem na náladu ve třídě a počasí.

Naučila jsem děti nové hry, které mohou hrát venku a nemusí se přitom prát o hračky nebo místo na pískovišti.

Děti si rozšířily svou slovní zásobu o nové výrazy, které ještě neslyšely, např. hajdaláci, kobylka (zvíře x část smyčcových nástrojů), tanec, hra a zpěv jsou prostředkem pro další formu komunikace, pohybu, seberealizace.

Zpětnou vazbou mi byla nástěnka. Podle smajlíků jsem se dozvěděla, jak se jim každý den líbilo. První den to bylo půl na půl, postupně se nálada zlepšovala. A v pátek jsem byla spokojená i já. Děti byly nadšené a já také. Z nástěnky se na mě smál jeden smajlík vedle druhého.

ZÁVĚR

Zařadit lidové písně i zvyky do mateřských škol je jednodušší než si myslíme. Prakticky téměř všichni využíváme při jednotlivých činnostech prvky lidové kultury. Písničky, které se zpívají, jako např. Kočka leze dírou; Prší, prší, Šla Nanyňka do zelí, jsou lidové (lidovky). Akorát to dětem neříkáme, nezdůrazňujeme. Proč se nepozastavit a nevymyslet koncepci pro školní vzdělávací program s vazbou na konkrétní region. Nabízí se pomoc třeba ze strany Národního ústavu lidové kultury prostřednictvím projektu „Tady jsme doma“. Jen členy Jihočeského folklorního sdružení je na 30 aktivních folklorních souborů (cca. 900 folkloristů), které by určitě rády využily možnost vést např. kroužek Folklor pro děti s předškoláky.

Jsem ráda, že mohu pracovat s dětmi ve folklorním souboru a zprostředkovat jim tak seznámení s lidovou kulturou, dědictvím našich předků. Děti do souboru přihlásí zpravidla rodiče, kteří hledají vhodnou aktivitu pro trávení volného času svých ratolestí. My se jim následně snažíme přiblížit různorodost náplně tohoto „kroužku“ – pohybová průprava, práce s hlasem, základní hudební znalosti a dovednosti, vztah k lidovému oděvu. Vše probíhá formou vhodnou pro danou věkovou kategorii. V našem souboru je příprava zkoušek a nácviků o to složitější, že členská základna je tvořena dětmi věku od 3 do 15 let. Přesto se dá dobře pracovat i v tomto případě. Je třeba vycházet z přirozených dětských vlastností – nejmladší děti se snaží napodobovat ty starší, starší děti, zvláště prepubertálního věku, jsou rády v roli vůdce. Ostatně, takto to dříve fungovalo na vsi – starší děti měly na starost drobotinu, vymýšlely si řadu her a některé z nich se dnes učí děti třeba v našem folklorním souboru. Pokud některé z dětí nezaujme a rodiče ztratí zájem podporovat dítě v této činnosti, rozloučíme se a naše cesty se rozejdou. Často se s rodiči rozejdeme z prostého důvodu – neuvědomují si, že činnost ve folklorním souboru není docházka do klasického zájmového kroužku. Nejedná se pouze o pravidelné zkoušky 1 x týdně. Znamená to mimo jiné řadu hodin spojených s prezentací naší činnosti = vystoupení pro veřejnost, účinkování na přehlídkách, festivalech. A hlavně, snažíme se, aby se rodina zajímala o naši činnost, o lidovou kulturu. Někteří si tuto skutečnost uvědomí dodatečně, a protože mají jiný životní styl, přestanou dítě podporovat a odhlásí ho ze souboru.

Proto vidím jako velký přínos, umožnit dětem konfrontaci s lidovou kulturou v rámci předškolního vzdělávání, kdy jsou děti, ale také jejich rodiny, více připraveny na hledání dalšího vývoje. Rodiče se zapojují do aktivit navržených školkou, kterou jejich

dítě navštěvuje. Často si dnes vybírají školní zařízení především podle nabídky různých programů a projektů. Proč nerozšířit činnost zařízení o výuku taneční průpravy lidových tanců, výuku hry na rytmické lidové nástroje. Proč nevyužít folklorní soubory a možnost pravidelných workshopů třeba ručních prací – vyšívání, práce s přírodními materiály, pečení našich babiček. Uchopme příležitost. Dnes na sociálních sítích řada mladých maminek zakládá skupiny, kde se snaží získávat návody na řadu ručních prací, hledají prostor pro seberealizaci a stěžují si, že nemají možnost a prostředky pro účast v nabízených kurzech. Proč nespojit vše do jednoho. Pokud se školka spojí s folklorním souborem, získá většinou zdarma lektory pro kroužky dětí i dospělých. Současně by se lidé přirozenou cestou vrátili zpět ke svým kořenům.

Podarilo se mi z větší části naplnit cíle, kterých jsem chtěla dosáhnout. Připravily jsme s dětmi v souboru nové pásmo. Ve školce se děti naučily nové písničky, seznámily se s lidovou muzikou a hudebními nástroji, nacvičily tanec a prezentovaly se na veřejnosti. Ovšem děti potřebují pravidelnost a opakování, aby se jim některá z činností stala blízkou a přirozenou.

Při realizaci mé práce jsem si uvědomila, že by bylo přínosem pro pohybový, hudební a slovesný rozvoj dětí, zařadit do řízené i neřízené činnosti v rámci výchovy předškolních dětí mnohem větší měrou prvky lidové kultury. Rozhodně projekty, jako byl třeba ten můj v rámci této bakalářské práce, jsou také možnou variantou, ale sama jsem se přesvědčila, že by bylo třeba, aby to byly projekty minimálně na celý měsíc.

Pokud budu mít příležitost pracovat s předškoláky, budu se snažit prosadit využívání prvků lidové kultury pro jejich další rozvoj a získání vztahu k domovu a tradicím.

SEZNAM ZDROJŮ

Monografie, sborníky, periodika

1. BONUŠ, František. *Lidové tance z jižních Čech: (Táborsko, Milevsko, Pelhřimovsko): [metodická publikace]*. 1. vyd. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1985.
2. BONUŠ, František. *Dítě a tanec*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1971.
3. DOUBEK, František. Historie: Kroj kozácký - táborský. *Plánské ozvěny*. 2016, 2016(4), 13.
4. *Folklor České republiky: Folklore of the Czech Republic = Folclóre de la República Checa*. 2. vyd. Praha: Kartografie, 2012. ISBN 978-80-7393-257-2.
5. HAVEL, Jiří. *Veselé noty*. 2. vyd. Praha: SPN, 1983. 103 s. Knížky nejmladších čtenářů.
6. HAVEL, Jiří. Před koncertem. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 978-80-7367-703-9.
7. HEŘMANOVÁ, Eva a Pavel CHROMÝ. *Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. ISBN 9788073573393.
8. HURNÍK, Ilja. Basa a housličky. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 978-80-7367-703-9.
9. JEŘÁBEK, Richard, WOITSCH, Jiří a František BAHENSKÝ, ed. *Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska*. IV, Etnografický a etnický obraz Čech, Moravy a Slezska (1500-1900): národopisné oblasti, kulturní areály, etnické a etnografické skupiny. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-85010-57-7.
10. Jihočeské folklorní sdružení. *Já jsem muzikant*. Kovářov: Jihočeské folklorní sdružení, 2013.
11. KAZIMOUR, Josef, ed. *Lidové kroje československé: popis, vyobrazení, stříhy a výkresy 33 českých, moravských, slezských a slovenských krojů národních*. V Praze: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, 1920.

12. KROUPOVÁ, Libuše a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s
Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4.
Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.
13. KUBECOVÁ, Markéta a Brettschneiderová, Václava. *Taneční činnosti
v předškolním vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Raabe, 2018.
ISBN 978-80-7496-386-5.
14. KUPCOVÁ, Zuzana et al. *Činnosti ke svátkům a tradicím v předškolním
vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Raabe, 2016. ISBN 978-80-7496-292-9.
15. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *České lidové kroje*. 1. vyd. Praha: Práce, 1994.
ISBN 80-208-0328-9.
16. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Jižní Čechy: kraj - lidé - tradice*. Vyd. 1. Praha:
NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-136-1.
17. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: NLN,
Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-293-6.
18. Národní muzeum. *Maruška a Honza v muzeu. Vystřihovánky lidových krojů*.
Praha: Národní muzeum
19. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016.
ISBN 978-80-247-5107-8.
20. OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole:
učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha:
Portál, 2003. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 80-717-8847-3.
21. PLICKA, Karel, ed. a VOLF, František, ed. *Český rok v pohádkách, písních,
hrách a tancích, říkadlech a hádankách. Zima*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta,
2010. ISBN 978-80-204-2284-2.
22. RŮŽIČKOVÁ, Veronika. Dudácká. *Činnosti ke svátkům a tradicím v
předškolním vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Raabe, 2016.
ISBN 978-80-7496-292-9.
23. SCHAUEROVÁ, Alena a MAŇÁKOVÁ, Magdalena. *Regionální folklor do
škol: manuál pro učitele*. Ve Strážnici: Národní ústav lidové kultury, 2015. Tady
jsme doma. ISBN 978-80-88107-01-9.
24. SOUKUPOVÁ, Zora. *Oblečení pro jihočeské soubory písní a tanců: [metodická
pomůcka pro vedoucí a členy souborů lidových písní a tanců v Jihočeském kraji]*.
2. vyd. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1982.

25. STRÁNSKÁ, Drahomíra. *Lidové kroje v Československu. Díl I, Čechy*. 1. vyd. Praha: J. Otto, 1949.
26. ŠOTKOVÁ, Blažena. *Československé lidové kroje v barevné fotografii*. 1. vyd. Praha: Artia, 1956.
27. ŠOTKOVÁ, Blažena. *Naše lidové kroje, jejich vzory, střihy a zpracování. 2, Kroj kozácký [táborský]*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1951.
28. ŠOTKOVÁ, Blažena. *Šijeme kroje: popis, vyobrazení a střihy. [I. řada, Kroje české. Sešit 2], Kroj blaťácký*. Praha: Novina, 1940.
29. TYLLNER, Lubomír. *Tradiční hudba: hledání kořenů*. 1. vyd. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 9788087112434.

Elektronické zdroje:

1. Bartošův soubor. *Bartošův soubor* [online]. Dostupné z: <https://www.bartosuvsoubor.cz/bartosuv-soubor/kroje>
2. Blaťácký soubor Ševětín. In: *Facebook* [online]. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/BlatackySoubor/photos/a.447240545321134/451720061539849/?type=3&theater>
3. České kroje. *AANETDRUŽSTVO* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <http://www.aanetdruzstvo.cz/Ceske-kroje-.html?vyhledavani=&vsude=&list=1&xmlid=231003>
4. Dětské lidové kroje – Blata. *Jihočeské folklorní sdružení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.jfos.cz/content.php?HKID=2>
5. Dětské lidové kroje - Doudlebsko. *Jihočeské folklorní sdružení* [online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné z: <https://www.jfos.cz/content.php?HKID=2&CID=19>
6. Doudleban - Doudleby. In: *Facebook* [online]. [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Doudleban/photos/pb.352361261532648.-2207520000../2228418740593548/?type=3&theater>
7. Dudácká muzika. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dud%C3%A1ck%C3%A1_muzika

8. HAJŠMANOVÁ, E. Zdeněk Bláha 90. In: *Rajce.net* [online]. [cit. 2020-01-10].
Dostupné z: [https://soubor -
usmev.rajce.idnes.cz/Zdenek_Blaha_90_E._Hajsmanova/#25.1.20_242.jpg](https://soubor-usmev.rajce.idnes.cz/Zdenek_Blaha_90_E._Hajsmanova/#25.1.20_242.jpg)
9. Jihočeský folklorní soubor Kovářovan, z. s.. *Jihočeský folklorní soubor Kovářovan, z. s.* [online]. Copyright © Kovářovan 2020 [cit. 2020-01-09].
Dostupné z: <https://www.kovarovan.cz/page.php?p=9>
10. Jihočeské folklorní sdružení - JFOS.CZ. *Jihočeské folklorní sdružení - JFOS.CZ* [online]. Copyright © Jihočeské folklorní sdružení, foto Milan Škoch.
[cit. 2020-01-10]. Dostupné z:
<https://www.jfos.cz/content.php?HKID=2&CID=19>
11. Josef Režný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA):
Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-12-28]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Re%C5%BEen%C3%BD
12. KAZDOVÁ, Eva. *Etnografická charakteristika regionu a její využití ve výuce zeměpisu* [online]. Brno, 2018 [cit. 2019-12-17]. Dostupné z:
https://is.muni.cz/th/j478i/Bakalarska_prace_Kazdova.pdf. Bakalářská.
Masarykova univerzita Brno.
13. Kozácký kroj. *Jihočeský folklorní soubor Kovářovan* [online]. 2020
[cit. 2020-01-09]. Dostupné z: <http://kovarovan.cz/page.php?p=9>
14. Kozácký kroj. *Folklorní sdružení České republiky* [online]. ©1998-2020
[cit. 2020-01-09]. Dostupné z:
<http://archiv.fos.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=139946>
15. Kroj domažlický. *Sběratelský antikvariát Smetana* [online]. [cit. 2019-12-26].
Dostupné z: [https://www.s-antikvariat.cz/antikvariat/knihy/narodopis-a-
etnologie/kroj-domazlicky.html](https://www.s-antikvariat.cz/antikvariat/knihy/narodopis-a-etnologie/kroj-domazlicky.html)
16. Kroje. *Národopisný soubor Doudleban* [online]. 2018 [cit. 2020-01-09].
Dostupné z: <https://www.doudleban.cz/data/kroje.htm>
17. Kroje, ve kterých hrajeme a tančíme. *Plzeňský lidový soubor Mladina* [online].
2019 [cit. 2020-01-09]. Dostupné z: <https://mladina.cz/cs/kroje/index.html>
18. Krojová družina Jarošov nad Nežárkou. In: *Facebook* [online]. [cit. 2020-01-10].
Dostupné z:
[https://www.facebook.com/140487182660366/photos/a.2312929598749436/231
2929792082750/?type=3&theater](https://www.facebook.com/140487182660366/photos/a.2312929598749436/2312929792082750/?type=3&theater)

19. Krojová družina Jarošov nad Nežárkou. In: *Facebook* [online]. [cit. 2020-01-10].
Dostupné z:
<https://www.facebook.com/140487182660366/photos/a.2911442682231455/2911443902231333/?type=3&theater>
20. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. Dětské lidové kroje - Doudlebsko. *Jihočeské folklorní sdružení* [online]. [cit. 2019-12-15]. Dostupné z:
<https://www.jfos.cz/content.php?HKID=2&CID=19>
21. Lidé, kroje, tradice - Galerie - FS Svěráz. *Folklorní soubor Svěráz z Podluží* [online]. Copyright © 2014 [cit. 2020-01-10]. Dostupné z:
<http://www.fssveraz.eu/galerie/foto/lide-kroje-tradice/>
22. Lidová hudba. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-12-28]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Lidov%C3%A1_hudba
23. Marie Špengrová. *Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích* [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/narodopisne-sdruzeni/osobnosti/marie-spengrova/>
24. Miroslav Štecher. *Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích* [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: www.muzeumcb.cz/odborna-pracoviste/regionalni-odborne-pracoviste-pro-lidovou-kulturu/cena-hejtmana-jihoceskeho-kraje-za-zachovani-a-rozvoj-lidovych-tradic/miroslav-stecher/
25. Škola českého tance. *Plzeňský lidový soubor Mladina* [online]. Copyright © Mladina [cit. 2020-01-10]. Dostupné z: <https://mladina.cz/cs/galerie/mladina-skola-ceskeho-tance-nove-divadlo-plzen.html>
26. Pavlicová, Martina – Uhlíková, Lucie. (2018). „Něco za něco...“: *Folklorní hnutí v českých zemích ve světle totalitární kulturní politiky. Český lid 105.* [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.21104/CL.2018.2.03>
27. Plzeňský kroj. *Folklorní sdružení České republiky* [online]. ©1998-2020 [cit. 2020-01-09]. Dostupné z:
<http://archiv.fos.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=129374>
28. SOBOTKA, Mojmír. Bláha, Zdeněk. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2015 [cit. 2020-01-09]. Dostupné z:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionar-y&task=record.record_detail&id=7887

29. Tady jsme doma. *Národní ústav lidové kultury* [online]. [cit. 2019-12-28].
Dostupné z: <http://www.nulk.cz/vzdelavaci-programy/tady-jsme-doma/>
30. XXIV. Jihočeský folklorní festival Kovářov. In: *Rajce.net* [online].
[cit. 2020-01-10]. Dostupné z:
https://kovarovan.rajce.idnes.cz/XXIV._Jihocesky_folklorni_festival_Kovarov_2019/#2019-JFFK-09696.jpg
31. Zdeněk Bláha. *Český hudební slovník* [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z:
https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=7887
32. Zdeněk Vejvoda. *Český rozhlas Plzeň* [online]. [cit. 2019-12-28]. Dostupné z:
<https://plzen.rozhlas.cz/zdenek-vejvoda-6710660>
33. Zorka Soukupová. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích [online].
[cit. 2019-12-28]. Dostupné z: <https://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/narodopisne-sdruzeni/osobnosti/zorka-soukupova/>

SEZNAM ZKRATEK

BuDus – Budějcké dudácké sdružení

ČRo – Český rozhlas

JSPT – Jihočeský soubor písní a tanců

NÚLK – Národní ústav lidové kultury

t. – takt

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – fotografie krojů z archivu soboru Javor a Javoráček,

Plzeňského souboru Mladina, Národopisného souboru Doudleban,
Jihočeského souboru Kovářovan

Příloha č. 2 – scénář pásma Já sem muzikant

- notové zápisy s texty písní Já jsem muzikant, Ženil se výr z jara, A ti kluci hajdaláci, Šla hokyně do Bechyně, Nestarej se ženo má

Příloha č. 3 - vystřihovánky kroje pánského a dámského

- ukázka z omalovánek Já jsem muzikant
- fotografie při práci s klarinetem, z vystoupení
- kroj valašský a podlužácký

Příloha č. 1 – fotografie krojů

Blatský kroj

šněrovačka z rybích šupin

blatská čepice - vydrovka

(zdroj: archiv souboru Javor a Javoráček)

Domažlický kroj

(zdroj: soubor-usmev.rajce.idnes.cz)

(zdroj: www.mladina.cz)

Plzeňský kroj

(zdroj: mladina.cz)

Doudlebský kroj

(zdroj: www.facebook.com/Doudleban/)

(zdroj: www.jfos.cz)

Kozácký kroj

čepec s holubičkou

(zdroj: vlastní fotografie)

(zdroj: www.kovarovan.cz)

(zdroj: kovarovan.rajce.idnes.cz)

Příloha č. 2

Scénář pásma Já jsem muzikant souboru Javoráček:

Malé děti tahají starší děvče si sednout na zem a přitom povídají: „Tak nám něco povídej! Pojd', aspoň chvíli, Marjánko!“

„No tak!“

Starší děvče odpovídá: Tak tedy poslouchejte:

Jest jedno město na věži, kde ptáci pečení běží, krávy, telata lítají, vlci přepěkně zpívají.

Máslo se ve mlýně mele, mouka se pod krávy stele, v řece se ptáci lapají, ryby se v kleci chovají, raci se v komíně suší, všechno se dělá, jak se to sluší!!!

Děti odpovídají: Teda Marjánko!!! Ty ale lžeš!!!...

Starší děvče povídá: Poslouchejte! Poslouchejte! Včera se potkala tetička Bártů se strejčkem Niklů. To byla panečku rozprava!!!

Starší hoch povídá: Jo, jo, já je taky slyšel!

Malé děti reagují: Kampak kmoťře, k Plesu?

Starší hoch: *Krocana na prodej nesu!*

Malé děti: Copak dělají vaše děti?

Starší hoch: *Je svázanaj, neuletí!*

Malé děti: Vy mluvíte jako blázen!

Starší hoch: *Dejž to Pámbu, spánembohem!*

Muzika přichází, hrají (*Já jsem muzikant – od půlky*), děti se zvednou a začnou tancovat a poskakovat

Maty (předškolák) se vytahuje (řeč): Já jsem muzikant Ostatní: My taky!

Maty: ale já umím hrát Ostatní: To my taky!!! *Maty: A na pišťalu?* (začne hrát sloku) Ostatní: naznačují hru na pišťalku a zpívají repetici: Pisky, pisky, pisky, pisky, pisky, pisky pišťala!

Táda začne zpívat: Já jsem... ostatní my jsme...a to na bubínek...Bumtarata, bumtarata, bumtarata bubínek

muzika 1x zahraje písničku Já jsem muzikant – děti - TANEC

Verča si stoupne na kraj pódia a hraje si na housle. Malé děti k ní přiběhnou a ptají se: „Jé, co to máš? Verča: Housle! Děti: „A co je tohle?“ Smyčec z koňskejch žíní? Děti se leknou: „Z koně“ Verča: Ale né!! Z jeho žíní! Jo, aha!!!

1x **Já jsem muzikant** – housličky (Verča zpívá sólo, ostatní odpovídají, Fidli, fidli Veru hraje bez zpěvu, sama děti jí odpoví, napodobují při tom hru na housle)

Děti: Tak nám ještě nějakou zahraj?!? Verča: Tak jestli znáte tuhle!

Verča přehraje kousek písně „Ženil se výr z jara“. Děti: Jo, jo, jo! Verča: MUZIKO!

Hraje se, zpívá a tančí na písničku „Ženil se výr z jara“.

Po tanci pokračujeme v hudebních nástrojích.

Julie (předškolák) – na kraj pódia, zpívá: Já sem muzikant...Děti: My jsme...Julie: Já umím hrát! Děti: My umíme taky Julie: A to na basu děti: Jak se na ni hraje Julie: Momentíček! (děti po sobě koukají, pokukují, co dělá, Julie mávne na basáka, ten jde k ní s basou, Julie zabrnká na basu Děti: stála basa u Primasa, za kamnoma stála, když primaska zatopila basa sama hrála.

Muzikanti: Potřebujeme naladit!

(děti se rozdělí do dvojice starší + mladší, starší děti představují struny - sedí na bobku, mladší děti ladí - chodí kolem svého staršího kamaráda)

Ladění...(4 tóny, postupně na 4 doby)

Po naladění se zeptají muzikanti: Tak jakou si dáte teď?

Malé děti reagují: Dáme si mazurku. (mazurka na píseň Měla babka)

A pak starší děti: My chceme kluky hajdaláky!

Muzika hraje 4x **A ti kluci hajdaláci**

Petra (předškolák): A tu o hokyni taky znáte?

Peťa sólo: **Šla hokyně**

Ostatní děti tančí.

Jó, jó je to pravda, jó, jó je to tak a kdo tomu nechce věřit, ať se tam de podívat.

Nestarej se ženo má – 3x hraje muzika

Mladší děti jdou chůzi hadem a různě po prostoru

Starší děti tančí na 1. sloku řezanku, 2.-3. sloka jdou chůzi hadem a míjí se s mladšími dětmi

Na závěr:

2x Já jsem muzikant -

Poprvé pouze zpěv, sólisté jednotlivých nástrojů jsou na kraji pódia a zpívají každý svůj nástroj dohromady

Podruhé tanec a odtancování z pódia

Notový zápis s texty slok

Já jsem muzikant

Já jsem muzikant a přicházím k vám z české země,
my jsme muzikanti, přicházíme k vám.
Já umím hrát. My umíme taky.

A to na bubínek. Jak se na něj hraje?
/:Bumtarata, bumtarata, bumtarata bubínek./

A to na píšťalu. Jak se na ni hraje?
/:Písky, písky, písky, písky, písk, písky, píšťala/

A to na basu. Jak se na ni hraje?
Stála basa u primasa, za kammama stála,
jak primaska zatopila, basa sama hrála.

Ženil se výr

Violin

Že - ml se výr z, ja - ra tra - la - la - la, tra - la - la - la, so - va si ho
 Mou - cha by - la druž - kou sta - rý ko - már

Vln.

bra - la, hop - sa - sa, so - va si ho bra - la, hop - sa - sa
 druž - bou druž - bou druž - bou

Komár s mouchou tančí, tra..
 medvěd se k nim tlačí, hopsa...

Přes něj padla moucha tra..
 nadobí roztloukla hopsa..

Komár mouchu bije trala..
 muzika jim hraje hopsa...

A ti kluci hajdaláci

Violin

A ti klu - ci haj - da - lá - ci kou - pi - li si ba - su ne - vě - dě - li kam jí dá - ti

Vln.

šli s.ní ku pri - ma - su, ne - vě - dě - li kam jí dá - ti šli s.ní ku pri - ma - su.

A ta basa u primasa za kamnama stála,
 jak primaska zatopila basa sama hrála,
 jak primaska zatopila basa samam hrála

Šla hokyně do Bechyně

Violin
 Šla ho - ky - ně do Be - chy - ně, ne - sla v.nů - ši ku - řa - ta,
 Ně - kdo bá - bu po - lí - tu - je, ně - kdo ře - kne čert jí vem,
 Vln.
 ku - řa - ta jí vy - ská - ka - la u - te - kla jí do ži - ta
 proč ta bá - ba cho - dí v.no - ci, proč - ne - cho - dí, když je den!

Proč pak bych se starala,
 můj zlatý mužičku.
 Vždyť mám ještě v komoře,
 z komára nožičku!

NESTAREJ SE ŽENO MÁ

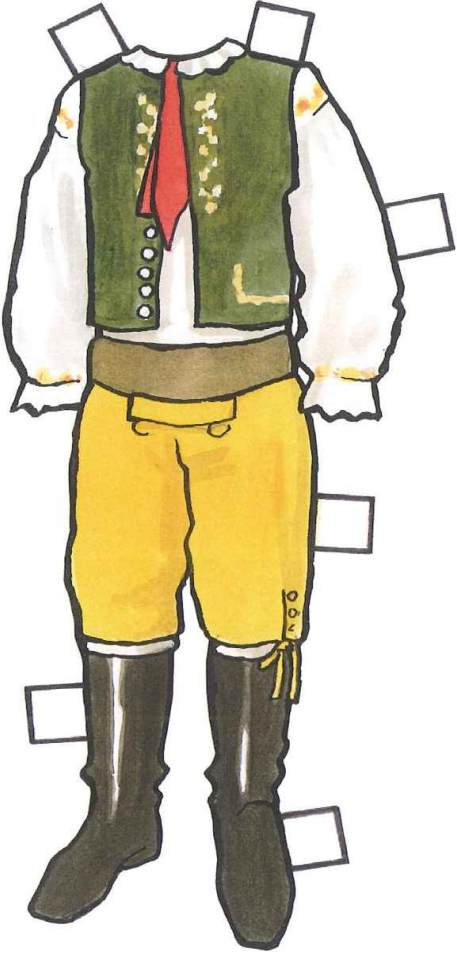
Violin
 Ne - sta - rej se, že - no má že my nic ne má - me za - bi - je - me
 Půl ho dá - me do ko - mína půl ho u - va - ři - me, ne - sta - rej se
 Vln.
 ko - má - ra, ma - sa na - dě - lá - me.
 že - no má, že se ne - na - jí - me.

vystřihovánka – Vystřihni si mě a obleč

ukázka – kroj blatský

Jihočeská Blata

NÁRODNÍ MUZEUM

Národopisná oblast Blata leží v jižních Čechách. Je pro ni charakteristické velké množství rybníků, založených v 16. století, které se střídají s poli a lukami. Na mnoha místech se zde těžila rašelina. K hlavním znakům oblasti patří zděná lidová architektura s typickými štíty zdobenými barevnými štukovými reliéfy (selské baroko).

(zdroj: Národní muzeum v Praze)

ukázka z omalováněk Já jsem muzikant

(zdroj: Jihočeské folklorní sdružení)

ukázka – práce s klarinetem, vystoupení dětí

(zdroj: vlastní fotografie)

(zdroj: archiv souboru Javor a Javoráček)

Valašský kroj

(zdroj: www.bartosvsoubor.cz)

Podlužácký kroj

(zdroj: www.fssveraz.eu)